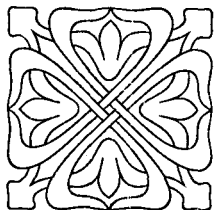

BESCHRIJVINGSBRIEF

voor het Vijftiende Congres der Soc.-Dem.
Arbeiderspartij in Nederland, te houden
Zondag 11, Maandag 12 en Dinsdag 13 April '09
in het Gebouw voor „Kunsten en Weten-
schappen” = Binnenweg te Rotterdam.

JAARVERSLAG VAN DEN PARTIJSECRETARIS OVER 1908.

Inleiding. In mijn inleidend woord van mijn voorgaand verslag gaf ik aan, hoe m. i. een verslag, dat door mij, als secretaris der partij, wordt uitgebracht dient te worden opgevat, n.l. niet anders dan te zijn een kleine bijdrage tot de beantwoording der vraag: hoe was de stand der soc. dem. beweging in Nederland in het weldra afgelopen partijjaar?

Ook nu weder maakt dit verslag er geen aanspraak op iets meer dan dit te zijn. Het geeft een overzicht van de voornaamste verrichtingen van het Partijbestuur en daarnaast en daarbij tracht het een beeld te geven van den toestand der partij. Hierdoor wordt het karakter er van bepaald, n.l. te zijn een objectief verslag; slechts hier en daar een algemeen oordeel uitsprekend.

De indeeling van het verslag is dezelfde gebleven van de vorige, alleen met dit verschil dat de volgorde der onderafdeelingen gewijzigd is en de verslagen van den Brochurehandel en van de propagandisten als bijlagen er aan zijn toegevoegd.

* * *

Aantal afdelingen en leden.

Op 31 Dec. '07 was het aantal afdelingen: 176.
 „ „ „ '08 „ „ „ „ „ 194.

Alzoo een vermeerdering van het aantal afdelingen met: 22.

In den loop van het jaar 1908 verdwenen de afdelingen Hekelingen, Terneuzen en Wijhe met een totaal aantal leden op 31 Dec. '07 van 35; waaruit dus blijkt dat het zeer zwakke, kleine afdelingen waren, wien het niet gelukte niettegenstaande de pogingen daartoe, te groeien tot flinke deelen der partij.

Het aantal afdelingen daalde daardoor tot: 173.

De afdeling Lonneker VII vereenigde zich met Lonneker V en de afdeling Knijpe met Heerenveen; hierdoor daalde het aantal afdelingen tot 171.

Opggericht werden de afdelingen Dirksland, Emmen, Venlo, Ureterp, Coevorden, Dinxperlo, Oudega, Diemen, Oude-Bildtzijl, Weidum, Winsum, Peins, Marsum, Wartena, Schoten, St. Jac.-Parochie, Bergen op Zoom, Wolvega, Hattum, Akkrum, Windum, Heer, O. en N. Amstel en Aalten; het aantal afdelingen steeg daardoor tot: 195.

Van deze afdelingen verdwenen echter weer Emmen en Diemen; terwijl de afdeling Arnhem zich splitste in de afdelingen Arnhem I en II; zoodat op 31 Dec. '08 het aantal afdelingen 194 bedroeg.

Na 31 Dec. '08 zijn opgericht de afdelingen Beverwijk, Zuidhorn, Nieuwe-Schans en Alfen a/d Rijn.

De afdelingen hadden op 31 Dec. '07 een gezamenlijk ledental van 8411; terwijl dit op 31 Dec. '08 bedroeg 8768, zoodat er een stijging was met slechts 357 leden of met 4.24 pCt., tegenover een toeneming van het ledenaantal in 1907 van 12.8 pCt.

De afdelingen die in den loop van 1908 werden opgericht hadden op 31 Dec. een totaal aantal leden van 317. De afdelingen, die het geheele jaar 1908 bestonden, namen dus in ledental toe van 8411—35 tot 8768—317 of van 8376 tot 8451; dit is een ver-

meerdering van minder dan 1 pCt.; terwijl dit over 1907 voor soortgelijke afdelingen 9.5 pCt. bedroeg.

Volgens de kwartaalstaat was de loop van het ledental als volgt:

31 Dec. '07—8411; 31 Maart 1908—8803;

30 Juni '08—8745; 30 Sept. 1908—8598 en op 31 Dec. '08—8748.

De stijging in het eerste kwartaal 1908 met ongeveer 400 leden is voor de helft het gevolg van de oprichting van nieuwe afdelingen, voor de andere helft werd zij veroorzaakt door toename van het ledental in verschillende afdelingen; het tweede en derde kwartaal vertoonden daling, terwijl het vierde kwartaal een stijging met 150 geeft; waarvan een 50-tal komt op rekening van nieuwe afdelingen in dat kwartaal opgericht.

De groei der partij in 1908, wat het ledental betreft, is in geen geval bevredigend te noemen.

De oorzaken daarvan zijn zeker velerlei en al naar den kijk, die men op de beweging in het algemeen heeft, zal men de een of andere omstandigheid zoo niet als de eenige, dan wel als van den sterksten invloed op den voorgrond schuiven. Zeker is echter, dat de toestand in de Partij zelf een groote factor is geweest om de werkkracht te verzwakken.

Wijzen wij er hier echter op, dat de gang van zaken, wat de loop van het ledental betreft in de vakbeweging vrijwel hetzelfde beeld vertoont.

Ook daar bleek daling te bestaan tegen het midden van 1908, daarna eenigen tijd stilstand en nu weder rijzing.

Bedroeg het gemiddeld aantal leden der afdelingen in 1907: 49, in 1908 daalde dit tot 45, voornamelijk tengevolge van de toeneming met een betrekkelijk groot aantal afdelingen; 45 afdelingen hadden een grooter ledental dan het gemiddelde.

Een groot aantal afdelingen is gevestigd in kleine gemeenten, zoodat het ledental in volstrekten zin genomen betrekkelijk gering moet zijn; toch is het aantal afdelingen met 25 of minder leden nog steeds te groot.

Het aantal afdelingen met 25 of minder leden bedraagt 116 of 59.7 pCt.

Het aant. afd. met 26 tot en met 50 leden bedr.	37
„ „ „ „ 51 „ „ „ 100 „ „ „	22
„ „ „ „ 101 „ „ „ 200 „ „ „	11
„ „ „ „ 201 „ „ „ 400 „ „ „	6
„ „ „ „ meer dan 400 „ „ „	2

Ter vergelijking met het vorige jaarverslag volgen hier de ledentalen voor de 4 grootste plaatsen:

Aantal leden:	31 Dec. '06	31 Dec. '07	31 Dec. '08
Amsterdam	1769	1823	1745
Rotterdam	668	819	789
Den Haag	347	392	372
Utrecht	202	220	253

Alleen in Utrecht bleef de toeneming bestaan; voor de andere drie plaatsen veranderde de toeneming van 1907 in afnemings voor 1908.

Het vorig jaar werden voor het geheele land, provinciegewijs en voor de steden boven de

100.000, tusschen de 50 en 100.000 en tusschen de 25 en 25.000 inwoners vergelijkende cijfers gegeven ten opzichte van de verhouding tusschen ledental en bevolkingcijfer. Over 1908 is dit onnoodig, daar het ledental der partij te weinig gestegen is om wijziging van eenige beteekenis in die cijfers te doen ontstaan.

Hieronder volgt een overzicht van het aantal afdelingen volgens de provincies:

Provincie	Aantal afdelingen.	
	31 Dec. '07.	31 Dec. '08.
Groningen	18	19
Friesland	35	45
Drenthe	3	4
Overijssel	19	21
Gelderland	17	18
Utrecht	6	5
Noord-Holland	29	30
Zuid-Holland	34	35
Zeeland	8	6
Noord-Brabant	5	6
Limburg	1	3
Totaal	175	193*

*) In Brussel bestaat ook een afdeling.

Samenstelling van het Partijbestuur en verkiezing van gedelegeerden in het Int. Soc. Bureau. Niet minder dan 15 kandidaten werden gesteld voor lid van het Dag. Bestuur en niet minder dan 23 kandidaten voor lid van het P. B., buiten Amsterdam.

Van de gestelde kandidaten verklaarden 10 een eventueele benoeming tot lid van het P. B. te aanvaarden en 9 verklaarden dit evenzoo voor de overige plaatcen in het P. B.

De uitslag van de stemming in de afdelingen was de volgende:

a. Dagelijksch Bestuur.

Uitgebracht werden 4226 stemmen, van onwaarde en blanco 38; aantal geldige stemmen: 4188; volstreckte meerderheid 2095. Uitgebracht werden op:

J. C. Ceton	385	stemmen.
H. J. J. Eichelsheim	133	"
J. H. Huijbers	109	"
J. G. van Kuijkhof	3208	"
J. Loopuit	334	"
J. Oudegeest	728	"
J. W. Sleef	1694	"
W. H. Vliegen	3709	"
F. M. Wibaut	1710	"
D. J. Wijnkoop	379	"

Gekozen waren dus Van Kuijkhof en Vliegen; en herstemming moest plaats hebben tusschen Sleef en Wibaut.

Tot voorzitter werd gekozen: Vliegen met 3565 stemmen; terwijl er verder uitgebracht werden op Ceton 18, Eichelsheim 6, Van Kuijkhof 25, Loopuit 14, Oudegeest 22, Sleef 7, Wibaut 117 en Wijnkoop 14 stemmen.

b. Vier leden voor het P. B. buiten Amsterdam.

Uitgebracht werden 4233 geldige stemmen; van onwaarde en blanco 6; aantal geldige stemmen 4227; volstreckte meerderheid 2114.

Uitgebracht werden op:

K. P. W. Besuijen	1901	stemmen.
J. van den Brink	1333	"
W. P. G. Helsdingen	1833	"
W. van Ravesteijn	467	"
M. Mendels	3144	"

J. H. Schaper	3467	stemmen.
H. Spiekman	3055	"
L. de Visser	261	"
R. Vos—Stel	1018	"

Gekozen waren dus Mendels, Schaper en Spiekman, en herstemming moest plaats hebben tusschen Besuijen en Helsdingen.

Eveneens moesten volgens besluit van het congres in 1906 gedelegeerden der Partij gekozen worden in het Int. Bureau; dit besluit toch bepaalt, dat deze verkiezing moet plaats hebben in het jaar, volgende op een Int. Soc. Congres. Een viertal kandidaten werden gesteld voor deze functie, waarvan vier verklaarden een eventueele benoeming aan te nemen.

De uitslag van de stemming in de afdelingen was de volgende:

Uitgebracht werden 4244 stemmen, van onwaarde en blanco 7; aantal geldige stemmen 4237, volstreckte meerderheid 2119.

Uitgebracht werden op:

H. van Kol	2923	stemmen.
M. Mendels	1160	"
P. J. Troelstra	3342	"
F. M. Wibaut	967	"

Gekozen waren dus Van Kol en Troelstra.

Aan de stemming zoowel voor verkiezing in het P. B. als voor gedelegeerden in het Int. Soc. Bureau werd deelgenomen door 152 afdelingen en 50 verspreide leden.

Van één afdeling, nl. Jelsum, kwam de stembrief in, toen de uitslag reeds door het Dag. Best. was vastgesteld.

Van de volgende afdelingen werd geen uitslag ontvangen: Amsterdam VIII, Abbenbroek, Akkerwoude, Almelo, Baarn, Doetinchem, Diemen, Eibergeu, Giesendam, Haaksbergen, Harkstede, Helder, Hilversum, Holwerd, Hoorn, Huizum, Kampen, Kollum, Kr. a/d Lek, Langendijk, Lonneker VII, Lossers, Lossersche Veld, Oudega, Purmerend, Schoonhoven, Siddeburen, Smilde, Houtgehage, Surhuisterveen, Tilburg, Uithuizen, Ulrum, Winschoten, Wijualdum, Zeist, Zevenhuizen (Gron.) en Zwijndrecht.

De uitslag van de herstemming was, dat F. M. Wibaut gekozen werd met 1879 stemmen tegen 1391 op J. W. Sleef, en W. P. G. Helsdingen met 1652 stemmen tegen 1574 op K. P. W. Besuijen.

Aan de herstemming werd deelgenomen door 132 afdelingen en 36 verspreide leden.

Van de volgende afdelingen werd geen stembrief ontvangen:

Amsterdam VIII, Abbenbroek, Akkerwoude, Almelo, St. Anna Parochie, Apeldoorn, Arnhem I, Bergum, Blijham, Britswerd, Buiksloot, Barneveld, Couvorden, Dokkum, Doesburg, Doetinchem, Diemen, Eibergen, Eindhoven, Giesendam, Goor, Haaksbergen, Harkstede, Helder, H. I. Ambacht, Hoorn, Ierseke, St. Jacobi Parochie, Kapelle-Krimpen, Kiel-Windeweer, Krimpen a/d Lek, Langendijk, Laren-Blaricum, Lemmer, Lonneker III, Lossers, Neede, Nieuwenhoorn, Rhenen, Rotterdam IV b, Schoonhoven, Slidrecht, Slochteren, Kolham, Smilde, Houtgehage, Surhuisterveen, Trijnwalden, Terzool, Uithuizen, Ulrum, Veendam, Vianen, Winschoten, Wijualdum, Zevenhuizen (Gr.) Zuid- en Noordhorn, Zwaagwesteinde, Zwijndrecht.

Van de afdeling Arnhem I werd de stembrief ontvangen, toen de uitslag reeds was vastgesteld.

Het P. B. was dus voor 1908-09 samengesteld als volgt: W. H. Vliegen, voorzitter, J. van Kuijkhof, secretaris-penningmeester, F. M. Wibaut, M. Mendels, J. H. Schaper, H. Spiekman en W. P. G. Helsdingen.

Den 13en Juni kon het nieuwe P. B. zijn eerste vergadering houden en verkoos toen tot zijn 2en voorzitter J. H. Schaper en tot zijn 2en secretaris F. M. Wibaut.

Op het oogenblik, dat dit verslag wordt uitgebracht, is het P. B. incompleet, door de ontslagname van Mr. M. Meindels, die in het besluit van het buitengewoon congres van den 13en en 14en Februari l.l. reden vond zijn Partij-lidmaatschap op te zeggen.

Aangezien deze vacature ontstaan is binnen de drie maanden, voorafgaande aan het gewone jaarlijksche congres, behoefde voor deze vacature, volgens het daaromtrent bepaalde bij het H. R. der Partij, geen verkiezing te worden uitgeschreven.

Dit was niet het geval met de beide vacaturen, ontstaan door het bedanken van J. H. Schaper en W. P. G. Helsdingen. Deze partijbestuursleden konden zich niet vereenigen met het besluit, door het P. B. genomen in zijn vergadering van den 19den Dec., om namelijk niet over te gaan tot het uitschrijven van een buitengewoon congres.

Dit buitengewoon congres werd door hen noodzakelijk geacht ten einde de geheele partij te doen beslissen, welke maatregelen er genomen dienden te worden ten opzichte van de „Tribune”-redacteuren.

Het P. B. had dit niet noodig gevonden, achte een door de „Tribune”-redacteuren afgelegde verklaring voldoende.

Het P. B. schreef een nieuwe verkiezing uit ter aanvulling van de twee vacatures en tevens een referendum over de vraag, of de partij een buitengewoon congres al dan niet noodzakelijk vond.

Het P. B. verklaarde in zijn advies een buitengewoon congres niet noodig te achten. De uitslag van de stemming in de afdelingen was, dat uitgebracht werden 5571 stemmen; waarvan 312 stemmen blanco waren.

W. P. G. Helsdingen	verkreeg	3416	stemmen.
L. M. Hermans	„	1034	„
R. Kuyper	„	1097	„
G. W. Sannes	„	1041	„
J. H. Schaper	„	3447	„

Schaper en Helsdingen waren dus weder gekozen. Vóór het houden van een buitengewoon congres verklaarden zich 3268 stemmen, er tegen 1719, blanco en van onwaarde waren 577; zoodat de Partij zich verklaarde voor het houden van een buitengewoon congres, dat den 13en en 14en Februari 1909 te Deventer werd gehouden.

Op een andere plaats in dit verslag komen wij op dit congres en wat er aan vooraf ging terug, zoodat wij daarnaar dan ook verwijzen. Hier is dus alleen gememoreerd, wat in verband staat met de samenstelling van het P. B., gedurende het partijjaar 1908/09.

Congres-besluiten en hun uitvoering. Het Congres van 1908 nam de volgende besluiten en nam de volgende moties aan:

a. Commissie voor Geschillen.

Art. 53 van het H. R. is als volgt gewijzigd:

Er bestaat een commissie tot beslechting van geschillen tusschen de redactie van het partijorgaan en inzenders (partijgenooten).

Deze commissie bestaat uit drie personen, gekozen door het Congres, uit een voordracht van zes personen, door het P. B. opgemaakt. Het Congres heeft het recht deze voordracht aan te vullen.

Deze voordracht moet minstens 6 weken vóór

het Congres met de congresvoorstellen gepubliceerd worden. Redacteuren van het partijorgaan kunnen geen lid zijn van deze commissie.

De niet-gekozenen zijn de plaatsvervangers. Zij treden op bij vacatures in volgorde van het door hen verkregen aantal stemmen.

b. Omtrent de oprichting van bladen door personen werd door het Congres de wenselijkheid uitgesproken, eerst overleg te plegen met de partijleiding.

c. Omtrent de opleiding van propagandistische krachten werd het P. B. in overweging gegeven, na te gaan, wat in dezen zou kunnen worden gedaan.

d. Als plaats van het Congres werd Rotterdam — zoo noodig Leeuwarden — aangewezen.

e. Omtrent de herziening van het gemeente-program benoemde het Congres het bestuur der Vereniging van Soc.-Dem. Gemeenteraadsleden als commissie.

f. Reglement voor den Brochurenhandel. De samenstelling ervan werd verder aan het P. B. overgelaten.

g. Vergoeding-afgevaardigden. Het besluit van 1906, vergoeding der reiskosten van één afgevaardigde, werd nog voor één jaar van kracht verklaard.

h. Contributie-regeling. De bestaande toestand blijft van kracht. Alleen zullen in dit jaar geen nieuwe huishoudelijke reglementen worden goedgekeurd die een maximum contributie inhouden, grooter dan in het P. B.-voorstel genoemd.

i. Motie Kiesrechtactie.

Het congres van 1908,

gezien de omstandigheid, dat de kiesrechtbeweging de laatste jaren uitsluitend is gevoerd door de arbeidersorganisaties en hare organen; de burgerlijke voorstanders van het algemeen kiesrecht zich door het aanvaarden van de blanco-politiek feitelijk aan die beweging onttrokken, en deze elementen voor en na het Comité voor algemeen kiesrecht verlieten;

gezien de resolutie van het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen, waarin dit Verbond wel de deelname aan de kiesrechtbeweging verklaart tot plicht der vakorganisatie, doch tevens de meening uitspreekt, dat de leiding dier beweging behoort aan de S. D. A. P.;

is met het N. V. V. van meening, dat in deze omstandigheden het Comité voor Alg. Kiesrecht, waarbij de Partij was aangesloten, zijn reden van bestaan heeft verloren;

besluit daarom, onder het uitspreken van den warmsten dank voor het groote en verdienstelijke werk, in den loop van zijn bestaan voor de zaak van het algemeen kiesrecht verricht, aan dat comité voor te stellen, zich te ontbinden;

aanvaardt met voldoening de medewerking der vakbeweging waartoe het N. V. V. besloot; draagt het P. B. op de leiding der kiesrechtbeweging ter hand te nemen en met zoodanige kracht te voeren, dat zoowel de botte als de listige tegenstand van alle reactionaire elementen zal worden gebroken, en tevens de aandacht zal worden gewijd aan alle pogingen der bezittende klasse, om, zoodra men aan de invoering van het algemeen kiesrecht niet meer kan ontkomen, de parlementaire instellingen zóó te verknoeien, dat aan den volkswil, zooals die zich door het alg. kiesrecht uit, nieuwe

hinderpalen in den weg worden gelegd en het wapen in den strijd ter ontvoogding van de arbeidersklasse weer zal worden afgestompt; roept ten slotte heel de Nederlandsche arbeidersklasse op, aan den strijd voor het alg. kiesrecht al haar krachten te wijden.

j. Motie-Vrouwenkiesrecht.

Het congres overwegende,

dat de arbeidende klasse in den strijd voor hare vrijmaking hare volle kracht moet kunnen ontplooiën en dat daarvoor het algemeen kiesrecht onontbeerlijk is:

dat de toenemende mate, waarin de vrouw als loonarbeidster in het voortbrengingsproces wordt betrokken, haar maakt tot een sociaal voelend, mede-strijdend lid harer klasse, hetwelk zich openbaart in hare toetreding tot de vakorganisatie en politieke beweging;

dat deze sociale en politieke bewustwording der proletarische vrouw in de toekenning van alle politieke rechten hare noodzakelijke bekrachtiging vindt en dat voor die vrouwen, welke nog niet tot die bewustwording zijn gekomen, het bezit en gebruik dier rechten een der krachtigste hulpmiddelen is om daartoe te geraken;

dat het vrouwenkiesrecht dus niet moet worden veroverd als een wapen van de vrouw tegen den man, doch evenals het mannenkiesrecht als een wapen, dat het proletariaat gebruikt tot verovering der staatsmacht op de bourgeoisie, reden waarom elk beperkt vrouwenkiesrecht, als versterkende de macht der bourgeoisie, beslist wordt verworpen;

dat het Internationaal Congres te Stuttgart aan elke kiesrechtbeweging den eisch heeft gesteld van te worden gevoerd op de basis van algemeen kiesrecht voor alle meerderjarigen, zonder onderscheid van sekse, zoowel wat de propaganda als wat het optreden in het parlement betreft,

verklaart in den verderen kiesrechtstrijd, zoowel in als buiten de Kamer, dit standpunt te zullen innemen en roept de vrouwen der arbeidersklasse op met en naast de mannen den strijd voor het kiesrecht en de ontvoogding harer klasse onder het vaandel der Internationale Sociaaldemocratie te voeren.

k. Motie Ongevallenwet.

Het congres der S. D. A. P. van 1908,

overwegende dat de Nederlandsche grootindustrie, georganiseerd in de Vereeniging van Nederlandsche Werkgevers, Kamers van Koophandel en Fabrieken en Centrale Werkgevers-Risico-bank, reeds sedert geruimen tijd, zoowel door het optreden van Kamerleden en het zenden van adressen als door middel van de haar ten dienste staande pers, een actie heeft ondernomen om de ongevallenwet te verslechteren, en wel;

a. door het telkens met schromelijke overdrijving spreken van de simulatie¹⁾ en aggraving²⁾ bij de arbeiders, om te bewerken, dat voor kleine ongevallen de uitkeering ophoudt en dus de eens verkregen rechten op dit punt aan de arbeiders weer worden ontnomen;

b. door begunstiging van het instituut der Risico overdracht, waarin ligt opgesloten het uitkiezen der beste risico's en het weren der minder voordeelige, de Rijksverzekeringsbank meer en meer te benadeelen en aldus aan de

werkgevers meer en meer invloed op de rentetoeckenning te verzekeren;

constateert, dat tegenover de gevallen van simulatie en aggraving, die volstrekt niet bij de arbeiders alléén, maar in alle kringen der maatschappij voorkomen, staan veel talrijker gevallen, dat arbeiders in armoede of zelfs gebrek verkeerden, omdat ze voor de helft, voor één- of voor twee-derde geschikt zijn verklaard voor arbeid, ook al staat het vast dat ze in hun vak nimmer meer kunnen terugkeeren, terwijl op de arbeidsmarkt in de werkelijkheid voor half-invaliden zoo goed als geen werk te vinden is;

constateert verder, dat, in 't midden latende de vraag of er betere controle kan worden ingesteld en evenzeer of de administratie der Rijksverzekeringsbank aan alle eischen voldoet, alsmede of ten opzichte der medische behandeling de techniek der ongevallenverzekering kan worden verbeterd, de risico-overdracht een allerschadelijkst element moet worden geacht voor de arbeidersklasse, waarvan de toename gelijk zou staan met een verknoeijing der eenmaal in de Ongevallenwet toegestaan rechten en waarborgen;

rekent op het krachtigst mogelijke verzet der soc.-dem. Kamerleden, tegen dit gevaar, en draagt het Partijbestuur op, in samenwerking met het Ned. Vakverbond, de middelen te bepalen om de arbeidersklasse voor dit gevaar te waarschuwen en tegen de aanranding van haar belangen zich te weer te doen stellen.

1. Verkiezingsfonds. Indien bij een tusschentijdsche verkiezing door het P. B. op zich is genomen de risico door de partijkas te doen dragen, dan wordt, indien er een voordeelig saldo is, drie vierden van dit saldo gestort in het Verkiezingsfonds der Partij.

m. Soc.-Dem. Vrouwenclubs. Het P. B. verklaarde zich bereid met het Bestuur van den Bond en Vrouwenclubs in overleg te treden omtrent een vorm van vertegenwoordiging van dezen Bond op het Partijcongres.

Alleen punt I moest aan het referendum worden onderworpen. Het referendum bekrachtigde dit besluit.

Wat nu de uitvoering der besluiten betreft achtereenvolgens zal deze, voor zoover noodig, worden nagegaan.

Commissie van Geschillen. Het congres verklaarde dit besluit onmiddellijk van kracht en tot leden der commissie werden benoemd: J. G. van Kuijkhof, W. Matthijsen en C. Thomassen.

In de samenstelling van de commissie kwam geen verandering, als secretaris fungeerde W. Matthijsen.

Op het a.s. Paascongres treedt de commissie af en zal een nieuwe worden verkozen uit een voordracht van 6 personen, door het P. B. op te maken.

Wat haar werkzaamheden betreft de commissie zal daarvan verslag doen aan het congres.

Opleiding van propagandistische krachten. Het P. B. heeft nog geen gelegenheid gehad om aan dit punt bepaalde aandacht te wijden. De gebeurtenissen in den laatsten tijd zijn natuurlijk oorzaak, dat in de behandeling

van deze en dergelijke zaken vertraging is gekomen.

Congres 1909. Daar te Rotterdam een geschikte zaal beschikbaar is. wordt het congres daar ter plaatse gehouden.

Herziening van het Gemeenteprogram. Het bestuur van de vereeniging van Soc.-Dem. Gemeenteraadsleden is als commissie van herziening opgetreden. Deze commissie is echter met haar werkzaamheden nog niet gereed, zoodat eerst een volgend congres zich met eventuele voorstellen tot wijziging heeft bezig te houden.

Kiesrecht-actie. Nadat de organisaties, aangesloten bij het N. C. v. A. R. zich verklaard hadden voor de opheffing van dit comité, was het de taak van het P. B. de kiesrechtactie te voeren op den grondslag van de resolutie door het congres aangenomen.

De eerste vraag, die het P. B. te beoordeelen had, was deze: zal de vorm voor de plaatselijke actie voor het alg. kiesrecht al dan niet in overeenstemming moeten zijn met den vorm van de actie voor het geheele land, d. w. z. de leiding bij de Partij, de medewerking van de vakbeweging.

Het P. B. besloot als zijn meening te publiceren, dat de federaties en afdelingen der Partij de leiding hebben van de plaatselijke actie; voor betoogingen en meetings enz., kan de steun en medewerking van Bestuurdersbonden en vakvereenigingen worden gevraagd.

Het P. B. verklaarde dus hiermede, dat er overeenstemming behoorde te zijn tusschen den vorm van actie voor het geheele land en dien van de plaatselijke actie.

Eveneens verklaarde het P. B., naar aanleiding van een vraag, dat plaatselijke comités niet behoorden tot den vastgestelden vorm, waaronder de actie zou worden gevoerd.

Het P. B. besloot verder, dat in 1908 op den gewonen tijd een Nationale Betooging zou worden gehouden in Den Haag. Aan alle deelnemende vereenigingen werd de verplichting opgelegd één cent per lid te storten tot dekking van de onkosten.

Uit het financieel verslag blijkt, dat deze bijdrage voldoende is geweest.

Van het organiseren van provinciale betoogingen werd afgezien; doch daarentegen werd aan Bestuurdersbonden en vakvereenigingen, die meetings hielden voor den 10-urendag, verzocht, daaraan te verbinden de propaganda voor het algemeen kiesrecht.

Het organiserende werk, dat vroeger door den secretaris van het Kiesrechtcomité werd gedaan en voor zoover het betreft het financieele gedeelte door den penningmeester van dat comité, werd nu verricht alleen door het partij-secretariaat.

In hoofdzaak was dit werk gelijk aan hetgeen door het N. C. vroeger was gedaan en bestond in een circulaire aan de partijafdelingen en federaties, verzoekende de propaganda ter plaatse zoo krachtig mogelijk ter hand te nemen. Aan plm. 2000 vereenigingen werd een uitnodiging tot deelneming aan de betooging met bijbehorende vragenlijst verzonden; een manifest werd door het P. B. uitgegeven en in 250.000 exemplaren over het

land verspreid; aanplakbiljetten werden over het geheele land verspreid enz. enz.

Het manifest van het P. B. zal als bijlage aan dit verslag worden toegevoegd.

De medewerking van de vakbeweging bestond niet alleen hierin, dat een aantal vakvereenigingsbladen het manifest van het P.B. geheel of gedeeltelijk overnamen en haar afdelingen tot deelneming opwekten, doch het bestuur van het N. V. V. zond aan de hoofdbesturen van de organisaties, waaruit het N. V. V. is samengesteld, een afzonderlijke opwekking tot deelneming.

De betooging, die den 13den September te 's Gravenhage gehouden werd, slaagde uitstekend, de deelneming was grooter dan ooit te voren.

Ter toelichting volge hier de cijfers omtrent de deelneming in 1907 en in 1908:

	1907	1908
Vertegenwoordigende arbeiders.	67,822	76,850
Waarvan vakvereenigingsleden.	44,445	50,598
Vertegenwoordigende landel. bonden	25	40
Waarvan vakbonden.	24	38
Aantal delegaties	620	687
Vertegenwoordigende organisaties.	773	951
Banieren enz.	417	439

Op één punt dient hier nog de aandacht te worden gevestigd. De vergunning tot het houden van de optocht te 's Gravenhage kon alleen verkregen worden op voorwaarde, dat geen militairen in uniform aan de betooging zouden deelnemen.

Alle pogingen om deze voorwaarde te doen vervallen waren vruchteloos.

Het P. B. stond nu voor deze keus: of toegeven aan de gestelde voorwaarde ten einde in Den Haag te demonstreeren of wegblijven en gaan naar een andere plaats, wat de bourgeoisie in Den Haag zeker zeer welgevallig zou zijn.

Het P. B. meende tot het eerste te moeten besluiten.

Vrouwen-kiesrecht en vrouwenorganisatie. Het rechtstreeksche gevolg, dat de resolutie betreffende het vrouwenkiesrecht moet hebben gehad, is zeker wel geweest, dat geen sociaal-democraat, die in den loop van het jaar sprak over het algemeen kiesrecht, zal hebben nagelaten over het vrouwenkiesrecht in dezen zin te spreken. De gevoerde propaganda voor het algemeen kiesrecht omvatte derhalve zowel de propaganda voor het algemeen mannen- als voor het algemeen vrouwen-kiesrecht.

Bovendien wijzigde de Kamerfractie bij de indiening van haar Memorie van Antwoord inzake haar wetsontwerp tot invoering van algemeen kiesrecht in de grondwet het voorgestelde artikel 80 zoodanig, dat de tweede alinea zal luiden:

„Niemand wordt van het kiesrecht uitgesloten om redenen, rechtstreeks of middellijk voortvloeiende uit geslacht of maatschappelijken welstand.”

Op verzoek van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs besloot het P. B. financieele steun te verleen voor eenige vergaderingen, die in bepaalde plaatsen door de vrouwenclubs in samenwerking met de afdeling of de federatie der partij zou worden belegd.

Omtrent het recht van vertegenwoordiging

op het partij-congres van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs was door het P. B. op het laatste congres toezegging gedaan met het bestuur van dezen bond in nader overleg te treden.

Korten tijd geleden kwam naar aanleiding van deze toezegging van den Vrouwenbond het verzoek een voorstel tot vertegenwoordiging bij het congres in te dienen.

Het P. B. kon zich hiernede vereenigen en zegde een voorstel toe in dezen geest.

Nog zij vermeld, dat uitgegeven werd een blaadje, getiteld: „De Sociaal-Democratie en het Vrouwenkiesrecht”.

Ongevallenwet. Door allerlei omstandigheden, waarvan de vele bezigheden in den laatsten tijd, het verkeerde om verschillende acties gelijktijdig te voeren, de voornaamsten zijn, is aan de opdracht van de laatste alinea in deze motie vervat niet voldaan.

Wel is de vraag omtrent een onderzoek in te stellen naar de werking van de Ongevallenwet ter sprake gekomen.

Het P. B. was echter van meening, dat het beter was, indien hiermee begonnen werd voor een bepaalde plaats, door de plaatselijke organisatie zelve.

* * *

Behalve deze verrichtingen van het P. B., die rechtstreeks voortvloeiden uit de congresbesluiten, zullen nu nog worden nagegaan enkele andere punten, voor zoover deze niet in afzonderlijke rubrieken als de pers, de propaganda enz. ter sprake komen en natuurlijk voor zoover deze van voldoende algemeen belang zijn om in dit verslag te worden gememoreerd.

* * *

Actie-Tienurendag-Nachtarbeid-Kinderarbeid. In het vorig verslag eindigde dit gedeelte met de woorden: op dit oogenblik moet echter het Vakverbond nog eene beslissing nemen, of het tot deze betooging zal overgaan.

Bedoeld werd de betooging voor den 10-urendag enz.

Zoals te verwachten was, nam het Vakverbond het besluit deze betooging te houden in samenwerking met de partij en werd deze gehouden den 28sten Mei te Amsterdam.

Ruim 700 afgevaardigden van plm. 350 organisaties waren aanwezig, die gezamenlijk 70000 personen vertegenwoordigden.

Wat de deelneming aangaat door de organisaties, te dien opzichte was de betooging volkomen geslaagd, hoewel de opkomst buiten de afgevaardigden grooter had kunnen zijn.

Tegen den tijd, dat de betooging gehouden zou worden, verscheen „Arbeidersleven in Nederland”, een boek, dat een schat van gegevens bevat omtrent arbeidsduur, kinderarbeid en nachtarbeid. Het boek is een bewerking van het materiaal door het Vakverbond verkregen door zijn onderzoek naar de toestanden in de verschillende bedrijven en naar de wijze, waarop eventueele bezwaren uit den weg konden worden geruimd.

De risico aan de uitgave van dit werk verbonden, wordt gedragen door partij en Vakver-

bond gezamenlijk, zooals trouwens de geheele actie door beide organisaties wordt bekostigd.

In overleg met het Vakverbond werden de volgende middelen van propaganda vastgesteld:

a. Een drietal manifesten, die in de maanden Juli, Augustus en September zouden worden verspreid.

b. Diverse artikelen zouden in de vak- en partijpers worden gepubliceerd.

c. Aan de redactie van „Het Volk” zou verzoekt worden over eenige bepaalde beroepen speciale artikels te geven.

Dit program, om het zoo eens te noemen, is nog niet geheel uitgevoerd; ieder punt slechts voor een gedeelte.

Een manifest verscheen en werd in 65000 exemplaren verspreid. De verschijning van het tweede manifest is uitgesteld door de invallende actie in verband met het Arbeidscontract. Een tweetal artikelen verscheen en werden in vak- en partijpers gepubliceerd.

Bovendien verscheen een brochure van den secretaris van het Vakverbond, getiteld: „Breekt uw Kluisters”.

De motie-Schaper is dezer dagen in de Kamer behandeld. Het resultaat is geweest de aanneming van een gewijzigde motie. De behandeling heeft ons leeren kennen het standpunt der partijen en zij heeft ons een stapje nader gebracht bij het doel. De actie voor den 10-urendag is geplaatst op de agenda van het strijdende proletariaat en zal er niet van verdwijnen, zoolang de gestelde eischen niet tot werkelijkheid zijn geworden.

De a.s. algemeene verkiezingen zullen zeker voor een groot gedeelte beheerscht worden door de vraag al dan niet wettelijke regeling van den arbeidsdag voor volwassen mannen, en voor zoover de arbeidende klasse zich schaart onder de vaan der sociaal-democratie zal zij deze eisch luide doen klinken.

* * *

De Zaaier. In mijn vorig verslag deelde ik mede, dat het P. B. de zelfstandige organisatie der jongelieden aanvaardde, doch dat het meende eenige organisatorische voorwaarden te moeten stellen. Deze voorwaarden, eenigszins gewijzigd tengevolge van een samenspreking met het H. B. van „De Zaaier”. kwamen op het congres van die organisatie den 7en Juni 1908 aan de orde.

De voorgestelde maatregelen waren:

1. In de afdelingen der S. D. A. P. worden commissies gekozen om de afd. van „De Zaaier” zooveel mogelijk bij te staan met het geven van advies enz.

2. In het H. B. van „De Zaaier” neemt een gedelegeerde uit het P. B. plaats.

3. De leeftijd, waarop men „De Zaaier” moet verlaten, wordt vastgesteld op 20 jaar. Wanneer het echter voorkomt, dat er personen in „De Zaaier” zijn, die bij het bereiken van dien leeftijd moeilijk gemist kunnen worden door de functie, die zij uitoefenen, waarvoor nog geen geschikte opvolger gevonden kan worden, dan zou daarvoor in overleg met de commissie van advies uit de partij-afdeeling een uitzondering kunnen worden gemaakt.

Het H. B. van „De Zaaier” verklaarde met de eerste en tweede voorwaarde accoord te gaan, doch met de derde niet.

Ook het congres verklaarde zich tegen de vast-

stelling van een leeftijdsgrens, zoodat daardoor van verdere verbinding tusschen partij en „Zaaier” geen sprake meer kon zijn.

Vrouwenarbeid. Op het Arnhemsche congres werd de beslissing over „Vrouwenarbeid” uitgesteld. Het P. B. besloot in een van zijn eerste vergaderingen om twee zijner leden op te dragen materiaal te verzamelen. In de maand December, zoo ongeveer althans, had men het zich gedacht, zou het P. B. een afzonderlijke bespreking kunnen houden over dit punt. Echter, de vele werkzaamheden, die een gevolg waren van den toestand in de partij, veroorzaakten dat dit punt nog niet nader aan de orde kon worden gesteld.

Alleen in „De Nieuwe Tijd” (maandschrift) had een uitvoerige gedachtenwisseling plaats over dit punt tusschen Wibaut en Spiekman.

Actie-Werkloozen. Door de federatie-Amsterdam kwam bij het P. B. het verzoek in om het plan van actie ten opzichte van de werkloozen, zooals dat door den Amsterdamschen Bestuurdersbond en de federatie was samengesteld, aan andere partij-afdeelingen en federaties in overweging te geven.

Het P. B. kon aan dit verzoek geen gevolg geven. Het plan, zooals het was ingezonden, toezenden zou beteekenen, dat het P. B. niet alleen instemde met alle daarin voorgestelde punten van actie, wat niet het geval was bijv. ten opzichte van werkloozen-optochten, doch bovendien gevoelde het P. B. zeer weinig voor het voorleggen van een schema voor een actie als die, waarvan hier sprake is. Wat in deze gedaan kan en moet worden hangt immers zeer veel af van plaatselijke omstandigheden. Wat het P. B. echter wel kon doen, was de aandacht der afdeelingen er op te vestigen, dat zij de werkloosheid als maatschappelijk verschijnsel op openbare vergaderingen dienden te laten bespreken en dat verder, waar dit nog niet gebeurd was, op steun van gemeentewege moest worden aangedrongen.

Het werkloosheid-debat in de Tweede Kamer verschaft materiaal genoeg om daarop allerwege in het land de aandacht der arbeiders te vestigen; echter het optreden der Tribunisten maakte het zeer moeilijk om van deze gelegenheid voldoende gebruik te maken ten dienste van onze propaganda en organisatie.

Bovenbedoelde opwekking werd aan de afdeelingen toegezonden. Daarenboven werd de actie tegen de werkloosheid op directe wijze bevorderd door het uitgeven van Wibaut's brochure: „Gemeentelijke Zorg voor werkloozen.”

Voorbereiding Alg. Verkiezingen van 1909. Reeds in het begin van October werd aan de afdeelingen en districts-federaties een circulaire gezonden, waarin er op gewezen werd, dat de tijd om met een ernstige voorbereiding voor de verkiezingen een aanvang te maken gekomen was, vooral voor de plattelandsdistricten was een tijdig beginnen zeer gewenscht. Ook verzocht het P. B. een opgave van eenige voorloopige kandidaten, met dien verstande, dat de op nummer 1 geplaatste de meeste gewenschte was, de daarop volgde nummer 2 enz.

Op die wijze zou het mogelijk zijn, dat het P. B. een overzicht kreeg van de verdeeling der kandidaten over het geheele land en eventueele wijzigingen zou kunnen aanbrengen, natuurlijk in overleg met de afdeelingen en districten.

Een aantal afdeelingen gaven daaraan gevolg en het P. B. had gedacht voor het einde van 1908 daarmee zoo goed als gereed te zijn.

Echter de toestanden in de partij waren oorzaak, dat deze regeling belangrijk vertraagd werd en op dit oogenblik, al is het dan ook grootendeels, toch nog niet geheel met deze regeling gereed is.

Tribune-kwestie. Het was in de vergadering van den 5en Dec. dat het P. B. naar aanleiding van de toestanden in de partij een zeer uitvoerige discussie voerde. Het optreden van de „Tribune” was zoodanig geworden, dat algemeen in het P. B. geconstateerd werd, dat het zoo niet langer mocht voortgaan, waarom het P. B. besloot de redacteuren van de „Tribune” uit te noodigen tot een samenspreking met het P. B. Het P. B. wenschte de zekerheid te hebben, dat in het optreden der „Tribune”-redacteuren verandering zou komen. Kon het P. B. die zekerheid niet verkrijgen, dan zou het P. B. overwegen, of de bijeenroeping van een buitengewoon congres noodzakelijk was en of het P. B. op dit congres het roeyment dezer redacteuren aan de orde zou stellen, Den 12den Dec. had de samenspreking van de „Tribune”-redacteuren en het P. B. plaats. Door hen werd de volgende verklaring afgelegd:

„Wat de vraag betreft, omtrent onze door het P. B. genoemde aanvallen op organen en personen in de partij, — daargelaten of en hoe die in het verleden waren — willen wij het P. B. gaarne de verzekering geven, dat wij als goede partijgenooten, trouwens in overeenstemming met de aanvankelijke verklaringen door onze redactie reeds in de „Tribune” afgelegd, in het vervolg en vooral gedurende de a.s. verkiezingen ons van aanvallen op partijorganen of partijgenooten zullen weten te onthouden, in de veronderstelling, dat ook tegenover ons een optreden in gelijken geest zal worden in acht genomen.

Het laatste gedeelte van deze verklaring, de woorden: „in de veronderstelling — genomen” werd door het P. B. beschouwd als een voorwaarde, die door het P. B. niet kon worden geaccepteerd en op de weglating er van werd bij de „Tribune” redacteuren ten sterkste aangedrongen. Deze waren daartoe echter niet bereid.

Een beslissing omtrent de vraag, of verdere maatregelen dienden te worden genomen werd in deze vergadering niet genomen, doch uitgesteld tot de volgende bijeenkomsten van het P. B., die den 19en d. a. v. plaats had.

Van de „Tribune”-redacteuren was een schrijven ingekomen, waarin zij hun verklaring verduidelijkten en tevens de woorden: „in de veronderstelling — genomen” vervingen door deze: „in de veronderstelling, dat het P. B. zal weten te voorkomen of te doen ophouden, dat tegen ons wordt opgetreden op onorganisatorische en persoonlijke wijze”.

Het P. B. achtte de verkregen verklaring aanvaardbaar, meende de uitwerking er van te moeten afwachten en dus niet te moeten overgaan tot het bijeenroepen van een buitengewoon congres.

Twee leden van het P. B., Schaper en Helsdingen, vonden in dit besluit van het P. B. aanleiding als partijbestuurders af te treden, zooals reeds werd gemeld.

In zijn nu volgende vergadering van den 27en December besloot het P. B. een verkiezing uit te schrijven ter aanvulling van de beide vacatures en tevens een referendum over de vraag: al dan niet een buitengewoon congres?

Het P. B. kon namelijk een verkiezing zonder

meer niet uitschrijven. Had het dit gedaan, dan zou een herkiezing van Schaper en Helsdingen niet anders had kunnen worden opgenomen, dan als een afkeuring van het beleid van het P. B. en hadden de andere leden van het P. B. moeten aftreden. De toestand in de partij zou dan nog moeilijker zijn geworden. Er was groote onzekerheid omtrent de meening van de partij zelf en het P. B. besloot daarom in deze ernstige omstandigheden de partij zelf te raadplegen.

De moeilijkheden door het uitschrijven van een stemming zonder meer waren niet verbonden aan het daarnaast uitschrijven van een referendum.

In de circulaire aan de partijgenooten zette het P. B. uitvoerig uiteen, hoe het de zaken zag en wat volgens zijne meening diende te gebeuren. Deze circulaire zal eveneens als bijlage aan dit verslag worden toegevoegd.

De uitslag van deze nieuwe verkiezing en van dit referendum is op een andere plaats in dit verslag medegedeeld.

Het buitengewoon congres werd den 13den en 14den Februari gehouden. Van de daar gehouden discussiën is het officieele verslag reeds verschenen, zoodat daarnaar wordt verwezen en hier alleen wordt gememoreerd, dat de volgedde voorstellen van het P. B. werden aangenomen:

a. De partij geve een weekblad uit onder redactie van de partijgenooten Roland Holst en Wibaut.

Dit weekblad zal als bijblad worden verbonden aan „Het Volk”.

De redacteuren oefenen hun functie uit in geregeld overleg met de redactie van „Het Volk” en zij hebben daartoe, teneinde met „Het Volk” een goed geheel te vormen, ook recht van medespreken inzake den inhoud van het dagblad.

b. Het congres spreke als zijn besliste meening uit, dat het bovenstaande besluit tot gevolg behoort te hebben de opheffing van de „Tribune”.

c. Indien de partijgenooten, die de „Tribune” uitgeven, niet tot die opheffing bereid zijn, spreke het congres als zijn meening uit, dat deze partijgenooten van het lidmaatschap der partij vervallen moeten worden verklaard.

Het daarop gevolgde referendum heeft deze congresbesluiten op de volgende wijze bekrachtigd:

voorstel a:

vóór 4730, tegen 415, blanco 246, onw. 68 stemmen;

voorstel b:

vóór 4346, tegen 773, blanco 276, onw. 79 stemmen;

voorstel c:

vóór 3712, tegen 1340, blanco 342, onw. 74 stemmen.

Zooals bekend verlieten met de „Tribune”-redacteuren een aantal partijgenooten de partij, waaronder de partebestuurder Mendels, en gingen over tot de stichting eener nieuwe partij.

In verband hiermee zij er op gewezen, dat voorstel a een gevolg was van een conferentie, die den 31en Januari gehouden is geworden. Op deze conferentie waren aanwezig leden van het P. B., van de redactie „Het Volk” en „De Nieuwe Tijd”, redacteuren van provinciale partijbladen en nog enkele partijgenooten, wier meening het P. B. in deze zeer moeilijke positie van de partij wel wenschte te vernemen.

Het resultaat van een zeer langdurige discussie was, dat de volgende voorstellen werden geformuleerd:

de partij waarborge aan de Marxistische richting volledige vrijheid van meningsuiting binnen de grenzen der bestaande resoluties;

hiertoe geeft de partij bij „Het Volk” een weekblad onder een Marxistische redactie; de redacteur

maakt tevens deel uit van de collectieve redactie van „Het Volk”;

door de oprichting van bedoeld weekblad heeft „De Tribune” haar reden van bestaan verloren en dient dus te worden opgeheven.

Een uittreding op grond, dat het Marxisme in de partij niet zou worden geduld, of niet voldoende tot zijn recht zou kunnen komen is daardoor onmogelijk geworden; een uittreding is dus alleen mogelijk op grond van het royeeringsbesluit.

Is uittreding een persoonlijke daad, anders wordt het indien die uitgetreden een nieuwe partij gaan oprichten met het uitgesproken doel daarmee de machtspositie van de partij te verzwakken; dan wordt dit een daad van vijandschap tegen de partij, die het noodig maakt zich zoo krachtig en stevig mogelijk tegen deze nieuwe organisatie te verzetten. De partij zal dien strijd hebben te aangaan, niet alleen in haar eigen belang, doch ook in het belang van het Nederlandsche proletariaat, in het belang der sociaaldemocratie.

* * *

Program-Commissie. In den loop van haar jaar werd het lidmaatschap dezer Commissie neergelegd door partijgenooten Henr. Roland Holst wegens ongesteldheid; het P. B. benoemde in haar plaats: Jos. Loopuit.

Op het einde van 1908 bestond de commissie uit: Troelstra, voorzitter, Vliegen, Schaper, Spiekman, Bruins, Kuyper, Wibaut, Van der Goes, Mendels, Wiedijk, Jan van den Tempel en Ankersmit, secretaris.

In de plaats van Mendels werd door het P. B. in zijn vergadering van den 27en benoemd W. A. Bongers.

Wat de werkzaamheden der commissie betreft: een rapport heeft de commissie nog niet ingezonden.

In zijn vergadering van den 12den Dec. besloot het P. B. om de Program-Commissie te vragen, hoe het met haar werkzaamheden stond en wanneer zij dacht met haar werk gereed te zijn.

Als antwoord hierop ontving het P. B. de mededeeling, dat de Program-Commissie haar werkzaamheden had geschorst met het oog op de conflicten in de partij.

Het P. B. berichtte daarop de commissie, dat het deze mededeeling niet kon aanvaarden. Het P. B. was van meening, dat, indien een krachtens congresbesluit ingestelde commissie meende haar taak niet te kunnen voorzetten, deze commissie zich in dit geval tot het P. B. had te wenden en dit lichaam dan een beslissing had te nemen.

Intusschen heeft de Program-Commissie besloten haar werkzaamheden weldra voort te zetten.

Diversen. Hiermede hebben wij zeer beknopt de voornaamste verrichtingen gememoreerd. Op enkele andere besluiten zal nog de aandacht kunnen gevestigd worden bij de verschillende onderafdeelingen, doch overigens moeten wij het hierbij laten.

Alles te vermelden is ondoenlijk; tel ik toch het aantal punten, dat volgens de notulen in het afgelopen partijjaar aan de orde is geweest, dan bedraagt dat niet minder dan bijna tweehonderd.

Punten, voor een groot deel betrekking hebbend op de inwendige huishouding en organisatie der Partij: zoo het optreden van het P. B. bij een gemeenteraadsverkiezing te Alkmaar; het zich inlaten met inwendige zaken van de een of andere afdeling; het bevorderen van de oprichting van

afdeelingen; het verstrekken van advies over allerlei organisatorische aangelegenheden enz.

Het P. B. vergaderde sedert het vorige congres 17 maal en het D. B. 40 maal.

Het aantal ontvangen brieven, briefkaarten, telegrammen enz. bedroeg van 31 Dec. 1907 tot en met 31 Dec. '08 7678; het aantal verzonden brieven, briefkaarten, telegrammen enz. 3383 — gelijksoortige zendingen aan de afdeelingen als één zending gerekend.

De Pers. Het aantal bladen werd in den loop van het jaar met één, n.l. „de Voorvechter”, soc-dem. orgaan voor Zuid-Limburg, onder redactie van H. J. van Vorst, vermeerderd. Eigenlijk bestond dit blad al, doch het was tot voor korten tijd niet een bepaald soc-dem. orgaan.

Het blad „de Vonk” werd een blad van enkele afdeelingen in Noord-Holland en de redactie werd na overleg met het P. B. benoemd. Eerst was dit P. Burm, daarna A. G. A. Verstege.

Het blad „De Zaaier” veranderde zijn titel in die van „De Jonge Garde”.

Over den toestand der plaatselijke organen kan niets gezegd worden, daar gegevens daaromtrent mij op dit oogenblik niet ten dienste staan.

In de samenstelling van de redactie van „Het Volk” kwam geen wijziging; de collectieve redactie bleef gehandhaafd.

Omtrent den toestand van het dagblad zullen evenals ieder jaar op het congres de gewone mededeelingen gedaan worden.

Door het aftreden van Henri Polak kwam er in de samenstelling van de Commissie van Beheer deze wijziging, dat in diens plaats Jan v. Zutphen door het P. B. gekozen werd.

Zoals men weet vond Henri Polak in de besluiten van het Deventer congres aanleiding deze functie neder te leggen.

De commissie is nu samengesteld als volgt: J. H. Schaper, F. M. Wibaut en Jan van Zutphen.

Behalve de vaste dag-, week- en maandbladen geven een aantal afdeelingen op ongeregelde tijden, vooral in verkiezingstijden, propagandablaadjes uit, die gewoonlijk in groote hoeveelheden verspreid worden.

Naast deze schriftelijke propaganda verricht de Brochurenhandel der Partij, die in voortdurende samenwerking staat met het Partijbestuur, zijne functie door te zorgen voor propaganda-lectuur van allerlei soort.

Voor hetgeen door deze partij-instelling is verricht en met welke resultaten verwijzen wij naar het hierachter volgend verslag van den Brochurenhandel.

Propaganda en propagandisten. Het spreekt vanzelf, dat de plaatselijke en gewestelijke propaganda zoo goed als geheel moet worden overgelaten aan de afdeelingen, de federaties, de gewesten en de propagandisten; het P. B. kan in dezen alleen helpend en steunend optreden, door voor bepaalde streken, waar de actie bijzonder moeilijk is, omdat organisaties of geheel ontbreken of zeer schamel zijn, de noodige financieele hulp te verleen.

Alleen voor acties, die het geheele land betreffen, zooals die voor het algemeen kiesrecht, voor den 10-urendag en dergelijke kan het P. B. rechtstreeks optreden.

De rechtstreeksche directe propaganda wordt voor een groot deel gevoerd door de plaatselijke soc. dem. pers, meestal daarbij nog versterkt door den redacteur van het blad, die gewoonlijk ook

optreedt als de propagandist van het woord. Sommige van deze redacteuren-propagandisten zijn rechtstreeks aangesteld door het P. B., of, als dat niet het geval is, dan wordt uit de partijkas subsidie verleend aan het gewest of de afdeeling, die den propagandist aanstelde.

Behalve door deze geheele of gedeeltelijke bezoldiging van propagandisten werd de propaganda finantieel gesteund door het verleen van subsidie aan de federatie Zaanstreek en aan de afdeeling Eindhoven, voornamelijk tot steun van het blad.

De propagandist Leeuwenburg verliet Zeeland en werd door de federatie Twenthe aangesteld als propagandist voor Twenthe. Een deel van het salaris wordt door de partijkas gedragen. Voor Zeeland werd een tijdelijke regeling getroffen, doordat G. W. Sannes de redactie van „De Baanbreker” op zich nam en verder de propaganda voerde voor zoover zijn bezigheden dit veroorloven.

Zoals reeds in een vorig jaarverslag werd medegedeeld kon het P. B. de propaganda in Zeeland steunen, doordat het gedurende een zeker aantal jaren de beschikking kreeg over een jaarlijksch bedrag van f 600 onder voorwaarde, dat hieruit een propagandist voor Zeeland gedeeltelijk zou worden bekostigd. Op welke wijze dit bedrag in 1908 is besteed, blijkt uit de financieele verantwoording, waarheen ik verwijs.

In Maastricht trad als redacteur-propagandist op H. J. van Vorst, die daartoe werd aangesteld door den Bestuurdersbond, buiten eenig bezwaar van de partijkas.

Utrecht verloor zijn propagandist en „De Stem des Volks” haar redacteur door het bedanken van Mendels als lid der partij.

De verslagen der propagandisten Leeuwenburg te Enschede, Muller te Tilburg en Hermans te Arnhem volgen hier achter.

Comité's en instellingen, waarbij de partij is aangesloten. De partij was in 1908 aangesloten bij het Landelijk Onderwijs-Comité en de Vereeniging Tentoonstelling Huisindustrie en was lid van het Centraal Bureau voor Sociale Adviezen.

In het L. O. C. wordt de partij vertegenwoordigd door Sleef en Van Kuijkhof; in de Vereeniging Tentoonstelling-Huisindustrie door Sleef.

Internationale Verbinding. De partij bleef deel uitmaken van het Int. Soc. Bureau; als gedelegeerden der partij werden herkozen Troelstra en Van Kol.

Werkzaamheden en toestand der afdeelingen. Evenals vorige jaren werd ook nu weder aan de afdeulingssecretarissen een herinnering gezonden om te voldoen aan het bepaalde in art. 4 van het Huish. Reglement der Partij om vóór den 1sten Januari een verslag toe te zenden van den toestand en de werkzaamheden der afdeelingen.

Ok nu weder lieten een aantal afdeulingssecretarissen weer verschrikkelijk lang op zich wachten, eer door hen aan deze verplichting voldaan werd. Voor velen was een tweede, zelfs een derde circulaire noodig. Niettegenstaande deze pogingen werd van de volgende afdeelingen geen verslag ontvangen: Achtkarspelen, Alkmaar, Aardenburg, Blijham, Bergen op Zoom, Coevorde, Doesburg, Eibergen, Enschede, Giessendam, Gorinchem, H. I. Ambacht, Huizum, Kiel-Windeweer, Krimpden aan den Lek, Krommenie, Lonneker III, Lossersche Veld, Maastricht, Noordhorn, Schoonhoven, Houti

gebage, Tiel, Trijnwalden, Uithuizen, Venlo, Waalwijk, Winkel, Winschoten, Winsum, Zaltbommel, Zevenhuizen, Zwijndrecht.

Een dergelijke laksheld moet ten sterkste worden afgekeurd. Meende ik het vorige jaar hierin verbetering te zien, dit jaar is zeer ten achtere in dit opzicht in vergelijking met het vorige; waren er toen 15 plichtverzakkers, thans zijn het er 33.

Zoo moeilijk is het toch niet aan de hand van de circulaire een verslag op te stellen. Waar dat niet mogelijk is, blijkt de administratie der afdelingen niet in orde te zijn.

Wordt den afdelingssecretarissen nutteloos werk gevraagd? Evenmin. De jaarverslagen der afdelingen worden verwerkt tot een algemeen rapport. En deze rapporten van jaar tot jaar bijgehouden vormen het materiaal, waardoor het P. B. in de gelegenheid is zich steeds op de hoogte te stellen van de belangrijkste dingen, die in de afdelingen zijn voorgekomen.

Wat nu de ingekomen verslagen zelf betreft, sommige er van zijn zeker al te beknopt, vooral de afdeling G — algemeene opmerkingen omtrent den toestand der afdelingen en haar wijze van optreden in het afgelopen jaar — is in zeer vele verslagen uiterst mager behandeld.

En nu nog eens een oude klacht.

Met opzet zend ik een circulaire met de punten, die ik gaarne zag behandeld; op die wijze hebben alle verslagen een zekere gelijkvormigheid en is het mogelijk ze tot een algemeen rapport te verwerken. Niettegenstaande dit zenden sommige afdelingssecretarissen een verslag, dat bijv. in September is uitgebracht in de afdeling, dat dikwijls vele wetenswaardigheden bevat voor de afdeling, doch van uiterst geringe beteekenis zijn voor het Partijbestuur.

Het algemeen rapport, dat uit de verslagen is opgesteld, is te omvangrijk om te worden gepubliceerd. Hieronder volgt dan ook een zeer beknopt overzicht.

Verkiezingen. In een groot aantal gemeenten werd aan tusschentijdsche gemeenteraadsverkiezingen deelgenomen. In een aantal gemeenten kwamen onze kandidaten in herstemming, in enkele werden zij gekozen.

Ook aan eenige tusschentijdsche Statenverkiezingen werd door de partij deelgenomen, zoo te Amsterdam, Rotterdam, Schoterland, Euschede, Utrecht, Brielle; in enkele was herstemming, zoo te Amsterdam V en Utrecht.

Kamerverkiezing had plaats in de districten Sliedrecht en Tietjerksteradeel; in het derde district was onzerzijds Spiekman, in het tweede Vliegen gesteld.

De uitslag was de volgende:

Sliedrecht:

Van der Molen (a. r.)	3633	stemmen.
Smissaert (lib.)	2412	"
Spiekman	212	"

Tietjerksteradeel:

Van der Voorst van Zijp (a. r.)	3825	stemmen.
Rink (lib.)	1663	"
Vliegen	1502	"

Propaganda. Omtrent de propaganda door de afdelingen gevoerd is geen nieuws te vermelden. Over het geheel krijgt men bij lezing der afdelingsverslagen den indruk, dat er gewerkt wordt naar mate van de beschikbare krachten. Door sommige, vooral enkele groote-stad-afdelingen, is enorm veel

werk gedaan; zoo bijv. een afdeling die buiten de verkiezingen 69000 manifesten verspreidde van verschillende soort, 650 bijjetten aanplakte, huisbezoek deed bij meer dan 1000 leden van vakverenigingen, goede kiezers enz.

Bovendien in verkiezingsdagen verspreidde 4 maal 10000 kranten, 5000 manifesten en 3000 kaarten, daarbij nog ± 1200 bijjetten aanplakte en 7 vergaderingen hield.

Ook van de kleuere afdelingen deden vele, wat zij konden. Toch wordt volgens mijn meening tusschen de afdelingen onderling nog veel te weinig overleg gepleegd bij het uitschrijven van vergaderingen, het laten komen van sprekers. Waar federaties bestaan gaat dit vrij goed, waar dat niet het geval is, dienen de afdelingen er naar te streven, dat beter met elkander te regelen.

Verzoeken en adressen aan openbare lichamen.

Evenals vorige jaren richtten wederom een aantal afdelingen adressen aan den Raad over allerlei onderwerpen: zooals voorziening in de werkloosheid, in zake de Wouingwet, het onderwijs en tal van onderwerpen van plaatselijk belang.

Waar onze partij geen vertegenwoordigers in den Raad heeft, hebben dergelijke verzoeken gewoonlijk niet alleen weinig resultaat, doch worden niet zelden terzijde gelegd. Waar dit wel het geval is, daar zijn deze adressen dikwijls aanleiding voor flink optreden van onze partijgenooten in den Raad en worden zij niet voor notificatie aangenomen.

Algemeene opmerkingen. Het spreekt vanzelf dat de geest, die uit de algemeene opmerkingen, door de afdelingssecretarissen in hun verslag gegeven, spreekt, niet een geest is van groote opgewektheid; opgesteld als deze verslagen zijn juist in den tijd, dat de conflicten in de partij haar hoogtepunt bijna hadden bereikt.

In een dergelijke omstandigheid ziet men de dingen altijd donkerder dan zij zijn, zoodat van sommige afdelingen, waar de toestand niet minder is dan vorige jaren, nu gesproken wordt op een wijze, alsof men den ondergang nabij is.

Gelukkig zijn er afdelingen, die zich niet hebben laten beheerschen door de toestanden, doch deze flink onder de oogen zien en de kracht in zich gevoelen de moeilijkheden te overwinnen.

* * *

Slot. Partijgenooten, een jaar van grooten strijd wacht ons; wij vertrouwen op U, dat gij allen met lust, opgewektheid en energie aan deze strijd zult deelnemen.

Geen onderling getwist en geharrewar. Mogen wij ook niet allen in elk opzicht dezelfde meening hebben, allen hebben wij hetzelfde doel de verkrijging van de socialistische maatschappij wij hebben daarvoor te werken met al de krachten waarover wij te beschikken hebben; de versterking van de machtspositie van het proletariaat is onze naaste taak en alles wat deze kan verzwakken hebben wij te vermijden en te bestrijden.

Op socialisten, op, tegen het kapitalisme, voor de sociaaldemocratie! Allen in het gelid, niet één dag, maar dag aan dag, steeds en altijd!

De partijsecretaris,

VAN KUIJKHOF.

Amsterdam, 13 Maart 1909.

BIJLAGE A.**VERSLAG VAN A. P. LEEUWENBURG.**

Propagandist in Twente.

Gedurende vier maanden van dit jaar ben ik werkzaam geweest in Zeeland, de acht overige in Twente.

Omtrent mijn arbeid in Zeeland zij alleen medegedeeld, dat ik, naast het verrichten van 't redactioneel werk aan de „Baanbreker”, in tien openbare vergaderingen als spreker of debater ben opgetreden, terwijl tevens in dien tijd een Bestuurdersbond voor Vlissingen is opgericht.

Buiten Zeeland heb ik gedurende twee weken deelgenomen aan den verkiezingsstrijd in Tietjerksteradeel.

In Twente vond ik ons partijblad „De Nieuwe Tijd” snel in abonentental achteruitgaande. Wel het grootste deel van vrije tijd heb ik besteed aan de propaganda voor ons blad. Ik heb 't trachten te maken tot een werkelijk „Twentsch” orgaan, in deze beteekenis, dat 't de gebeurtenissen uit 't Twentsche industriële leven in haar rijke verscheidenheid, in bespreking heeft genomen en den strijd tegen het anarchisme en de christelijke vakbeweging krachtiger dan te voren heeft gevoerd. Als gevolg van mijn propaganda voor 't blad is dan ook het abonentental met bijna driehonderd vaste lezers toegenomen en nog steeds stijgende. De colportage-verkoop wisselt, maar wordt nog steeds aangehouden. Eenigen tijd geleden is „De Nieuwe Tijd” in vergroot formaat verschenen, wat het invoeren van meerdere verscheidenheid in den inhoud heeft mogelijk gemaakt. Er is voor ons blad nog zeer veel te doen en den eersten tijd zal in deze richting nog krachtig moeten worden gewerkt.

Verder heb ik getracht door herhaald persoonlijk bezoek op de hoogte te komen van 't afdelingsleven. De vergaderingen der drie groote afdelingen heb ik bijna zonder uitzondering, die der kleinere afdelingen zoo dikwijls mogelijk bezocht.

In 't geheel heb ik 39 bestuurs- en 45 ledenvergaderingen bijgewoond. Het valt niet te ontkennen, dat in verschillende, vooral ook in de kleinere afdelingen een nieuw, opgewekt leven is ontstaan, terwijl ook in eenige het ledental stijgende is. Een der grootere afdelingen, Almelo, heeft ook flink de propaganda ter hand genomen, in het bijzonder die met het blad.

Als gevolg van een openbare vergadering in Oldenzaal is het ons gelukt een aanknooppingspunt te vinden in enkele personen, zoodat binnen korten tijd een afdeling daar zal kunnen worden opgericht.

In den loop der laatste acht maanden ben ik aangewezen als le secretaris van de federatie-Twenthe, tot lid van het afdelingsbestuur van Enschedé en tot voorzitter van de raadscommissie, die is ingesteld.

In het geheel trad ik op in 40 openbare vergaderingen als spreker en debater, waarvan ook eenige buiten Twenthe.

Het gaat bezwaarlijk aan, het innerlijke propagandawerk in een jaarverslag te omschrijven.

Mijn indruk van den toestand onzer partij in Twenthe is dat te weinig beslist naar verschillende zijden is stelling genomen, wat niet heeft nagelaten invloed uit te oefenen, niet alleen op de stemming onder onze partijgenooten, maar meest ook op den groei onzer beweging, die niet is gekomen tot de uitbreiding, die in zulk een industrieel gebied mogelijk is. Niet het minst belangrijke deel van mijn werk heeft zich dan ook bewogen in de

richting van verheldering en verscherping van onzen strijd.

In deze acht maanden is op verschillend terrein in de partij strijd gevoerd, die op den duur tot versterking van onzen invloed, onze werfkracht zal moeten leiden, naar mijne meening.

Ten slotte is het mij een groot genoegen de partijgenooten in Twenthe dank te brengen voor de krachtige medewerking mij verleend en voor het vertrouwen, dat mij in mijn arbeid heeft gesteund. Met hun aller hulp is er voor de sociaal-democratie in Twenthe nog een breed terrein te veroveren.

* * *

BIJLAGE B.**VERSLAG VAN L. M. HERMANS.**

Propagandist voor Gelderland.

Toen ik verleden jaar aan mijn overzicht een kort woord toevoegde over mijn aanvankelijke indrukken, deelde ik daarin mede dat die indrukken zeer gunstig waren en dat is zoo gebleven... tot op dezen dag zou ik kunnen zeggen. Het werk is hier moeilijk, moeilijk omdat een groot gedeelte van Gelderland zeer kerkelijk en zeer achterlijk is, maar ook tevens zeer prettig, omdat de partijgenooten flink medewerken en vertrouwen in mijn optreden stellen.

Onder de moeilijkheden waarmede men hier te worstelen heeft, is ook vooral te rangschikken het weigeren van zalen. In de katholieke streken is het onmogelijk een zaal, ook al is de eigenaar protestant of paganist, te huren. Bij deze onderdrukking door de geestelijkheid komt de onderdanigheid voor de aristocratie, die gewoonlijk niet gesteld is op het bezoek van roode gasten. Zodoende stampet men hier waarlijk de afdelingen niet uit den grond, maar heeft men maanden werk om gelegenheid te krijgen op een dorp te spreken, laat staan, dat men in de menschen nog de durf kan doen ontwaken om, als zij het wenschen, een afdeling op te richten. Waar een vleugje industrie, een klein of grooter fabriekje is, gaat het soms, maar mist men dat, dan is het een verbazend moeilijk werk. Zoo is het dan ook maar gelukt om van 1 Maart vorig jaar tot nu toe, drie afdelingen, Hattum, Aalten en Velp, te stichten. Daarbij zijn de bestaande afdelingen niet achteruit, maar gestadig en hier en daar heel mooi in ledental vooruitgegaan. De meerdere bloei van de vakbeweging houdt daarmee gelijken tred. Onze hoofdstad Arnhem ging vanaf mijn komst een kleine honderd leden vooruit. Wat ons blad betreft, „De Arbeid”, de oplaag was, toen ik mijn taak aanvaardde, ongeveer 1000 exemplaren, nu varieert de oplaag tusschen de 2100 en 2300 ex. Eens zelfs steeg het tot bijna 3000. De meeste afdelingen doen voor het blad uitstekend hun best. Het abonentental is nog stijgende, natuurlijk niet met zulke groote sprongen als toen de gang er pas in kwam, maar toch nog boven onze verwachting. Een paar weken geleden werden in een week 25 nieuwe lezers aangebracht en geregeld is het 8 à 10 per week. Het blad is met 1 Juli 1908 zeer vergroot geworden, een verbetering die uitstekend gewerkt heeft voor de meerdere verkoopbaarheid.

Ik ben vanaf 1 Maart 1908 tot 1 Maart 1909 opgetreden als volgt: 94 maal in openbare en feestvergaderingen, 19 maal in cursussen, 8 maal in debat met verschillende tegenstanders, 5 maal in huishoudelijke vergaderingen wegens organisatorische zaken en 15 maal buiten de provincie. Te

zamen dus 141 maal. Ik schreef verder een propagandabrochure, Mooi Gelderland, uitgegeven door de afdeling Arnhem in een oplage van 2000 ex. en de afdeling Arnhem van den Centralen Bond van Bouwvakarbeiders gaf een mijner redevoeringen uit. De verkiezingen van a. s. zomer waarborgen mij dat er ook wel weer wat te doen zal zijn.

Ik mocht tot dusver in de beste harmonie samenwerken met de Geldersche partijgenooten, speciaal met de Arnhemsche. Van een kwestie, ook nog zoo'n kleintje, is geen sprake. Dat alles maakt mijn arbeid tot een zeer plezierige.

Ik meen met deze opsomming mijner werkzaamheden te kunnen volstaan, wat ik heb opgedaan aan terreinkennis schreef ik reeds in mijn brochure Mooi Gelderland. Ik eindig met het uitspreken van den wensch dat ik nog vele jaren mijn tegenwoordige functie mag blijven waarnemen, tot verbreiding van de sociaal-democratische beginselen

* * *

BIJLAGE C.

VERSLAG VAN A. F. MULLER.

Propagandist te Tilburg.

Wij begonnen dit jaar de propaganda in het teeken en onder den druk van de heerschende crisis, die, alhoewel wij op vooruitgang kunnen wijzen, de gevolgen van ons werken zeer heeft tegengehouden. Dat de crisis daarvan de oorzaak is, blijkt het best, als we de propaganda onder het spoor- en tramwegpersoneel vergelijken met de propaganda onder andere arbeidersgroepen. De eersten bemerkten van de crisis zoo goed als niets; de bezuinigingsmaatregelen troffen niet hen, daar zij zijn in vasten dienst met vast loon. Hun propaganda voerden zij zoo goed als geheel zelfstandig en met goede resultaten, zoo zelfs, dat zij de kerkelijke organisaties reeds ter zijde zijn gestreefd.

Daarentegen waren de resultaten van de propaganda onder de andere groepen van arbeiders veel geringer.

Over het algemeen stak de reactie feller dan gewoonlijk haar monstertop omhoog, traden ondernemers en geestelijken bruter dan gewoonlijk tegen de arbeiders op, waarnaast de arbeiders, meer nog dan in gewone omstandigheden in deze streken, met vrees beziel, verder van ons verwijderd bleven en minder gemakkelijk door ons te bereiken waren.

Openlijk kwam de reactie tot uiting, van geestelijke zijde in 't bekende „Eendracht”-en „Voorvechter”-verbod, van de zijde der ondernemers inzake de aanbieding van contracten, de zwarte lijsten opgehangen in fabrieken, met de namen van de slachtoffers van „De Beer” en de onverbidde broedeloosmaking van allen die slechts verdacht worden met de moderne arbeidersbeweging in connectie te staan. Zoo is het in Tilburg, en elders niet veel beter.

Als wij echter met het oog op de ons ongunstige omstandigheden onze rekening opmaken, vinden we redenen tot tevredenheid, zoowel voor de vakbeweging als voor onze partij: een flinke ledenaanwinst in Tilburg, zoowel in vakbeweging als in S. D. A. P.; de stevige vermeerdering van ons stemmencijfer bij verkiezingen; de gestadige vooruitgang in Breda;

het doordringen tot zelfs in donkere hoeken als Valkenswaard; het stijgende „Eendracht”-abonnentental.

De propaganda werd door mij vooreerst schriftelijk gevoerd en wel als redacteur van ons Brabantsch partijweekblaadje „De Eendracht”, waaraan Jansen uit Eindhoven en J. v. d. Brink uit Breda hun vaste medewerking verleenden.

De schriftelijke propaganda werd verder aangevuld door de volgende door mij geschreven vlugschriftjes: „Christendom en Sociaal-Democratie”, „Crisis en Vakorganisatie”, „Een Woord tot Verstand en Hart”, geschreven voor rekening van de Central Verbände der Maner und Baulüftsarbeiter Deutschlands, in hoofdzaak voor 't groote aantal in Westphalen werkende arbeiders uit het Zuiden van ons land, en „De Blijde Verwachting”.

Voorts verschillende manifesten voor diverse aangelegenheden. De mondelinge propaganda had ik gelegenheid te voeren op 63 vergaderingen, waarvan 13 cursus-, 41 openbare en 9 debatvergaderingen, debatvergaderingen hoofdzakelijk tegen anarchistische of vrijzinnige tegenstanders; de christelijke tegenstanders hielden of zorgvuldig de deuren gesloten voor ons of beledigen heelemaal geen openbare vergaderingen meer, in tegenstelling met vroeger, toen wij er nog niet waren en de openbare bijeenkomsten tot de wekelijksche gebeurtenissen behoorden.

Ook werden door mij verschillende vergaderingen georganiseerd, waar zoowel ondergeteekende als andere sprekers optraden.

Voor de propaganda had ik met personen en organisaties een 18-tal conferenties.

Van de in verschillende plaatsen aangevande pogingen om afdelingen onzer Partij op te richten, hadden alleen de pogingen in Bergen op Zoom succes, waar ik een afdeling onzer Partij kon oprichten.

Voorts mochten wij er in Tilburg in slagen een afdeling van „De Zaaier” op te richten, die, vergissen we ons niet, ook goede levenskracht heeft.

In het afgelopen jaar kwam in Tilburg een Bureau voor Arbeidsrecht tot stand.

Bij de tusschentijdsche raadsverkiezing te Tilburg kregen wij gelegenheid onze denkbeelden onder de arbeiders te brengen, waarvan wij een zoo goed mogelijk gebruik maakten en niet zonder succes.

Verder werd door mij de propaganda ter hand genomen door middel van de colportage met „De Eendracht” en het doen van huisbezoek.

Door de vele avonden, die ik door vergaderingen etc. bezet had, kon echter aan dit laatste voortreffelijke propagandawerk niet de noodige aandacht geschonken worden.

Ten slotte nam ik nog de functie waar van secretaris voor den Tilburgschen Bestuurdersbond en ambtenaar van het Bureau voor Arbeidsrecht, waarvoor één avond per week zitting gehouden wordt.

Ik wil besluiten met te zeggen datgene in het belang onzer grootsche zaak te hebben gedaan, wat mogelijk is en voeg daarbij de wensch, dat wij bij het schrijven van een volgend overzicht op meer resultaten zullen kunnen wijzen.

* * *

BIJLAGE D.

VERSLAG OVER DEN BROCHURENHANDEL.

1 Jan. 1908—1 Jan. 1909.

Algemeene opmerkingen. Het jaar 1908 is voor den Brochurenhandel niet zo goed geweest als ik meende te mogen hopen. Wel is het cijfer van den omzet, vergeleken bij 1907, met f1315.17, of ruim 25 pCt. gestegen, maar het eindresultaat is in financieel opzicht althans, minder gunstig dan over het vorig tijdvak. Dit is, ten deele althans, een gevolg van het feit, dat men ons met een groot aantal „Arbeidersscheurkalender 1909” heeft laten zitten. Ook zagen wij ons genoodzaakt dit jaar voor een bedrag van f205.38⁵ aan oude en verouderde brochures af te schrijven. Het cijfer van den omzet had nog heel wat grooter kunnen zijn als ook dit jaar de koopkracht der arbeiders, vooral wat lectuur betreft, niet zooveel te wenschen had overgelaten. Op plaatsen en in afdelingen waar een vorig jaar redelijk wat aan lectuur werd omgezet, was nu veelal de omzet gering. Slecht heeft ook de crisis in de Partij gewerkt, die verlamdend werkte op ijver en werklust van velen. Ons pogen, hier en daar, om door conferenties met besturen van afdelingen tot een betere regeling en intensiever schriftelijke propaganda te komen, stuitte meestal af op het bezwaar dat men geen menschen had om dat nu eens flink aan te pakken.

Ik vertrouw, dat nu de oude ijver en werklust weer ontwaken zal in de afdelingen en dat men zich, vooral dit jaar, nu eens met hart en ziel op de schriftelijke propaganda zal toeleggen. In elke afdeling moet, voor zoover nog niet aanwezig, een brochurencommissie worden benoemd, met een partijgenoot voor het zakelijk en financieel beheer en die commissie moet zorgen, dat er, overal waar zulks maar even mogelijk is, met onze brochures gecolporteed wordt. Deze plicht wordt door vele afdelingen nog verwaarloosd, zeer tot schade van haar eigen propaganda. Men vergeet maar al te veel, dat een goede en doelmatige verspreiding van onze brochures, ook onder onze partijgenooten zelf, beslist noodzakelijk is.

Nieuwe uitgaven. De volgende nieuwe uitgaven zijn in 1908 bij ons verschenen:

- WIBAUT.** Slechte tijden.
- SPIEKMAN.** Loonslavernij.
- Arbeidersleven in Nederland.
- Idem (2e druk.)
- VLIEGEN.** Het Arbeidscontract.
- Idem (2e druk.)
- Idem (3e „)
- Congresverslag.
- MENDELS.** De Soc.-dem. en het Vrouwenkiesrecht.
- SCHAPER.** Koloniaal wanbeheer.
- VLIEGEN.** Klanken van strijd.
- KAMERFRACIE.** Memorie van Antwoord inzake Wetsontwerp Alg. Kiesrecht.
- Arbeidersscheurkalender 1909.
- OUDEGEEST.** Breekt uw kluiusters.
- Idem (2e druk.)
- SCHULZ.** De Moeder als opvoedster.
- Arbeidersjaarboekje 1909.

Dus totaal 17 uitgaven, waaronder enkele zeer belangrijke. Zoo bijv. het boek „Arbeidersleven” en de brochure „Breekt uw Kluiusters”, van welke beide uitgaven spoedig een herdruk noodzakelijk was. Wel een bewijs, dat de eisch van den tien-urendag in breeden kring weerklank gevonden heeft.

Teekenend is ook, dat van Vliegen's boekje over „Het Arbeidscontract” in 1908 — dus reeds geruimen tijd vóór de invoering der wet — drie groote oplagen, elk van 5000 ex. moesten verschijnen, terwijl nadien nog een vierde en vijfde druk op de pers gelegd moest worden.

Neemt men in aanmerking, dat bij verschillende uitgevers tal van soortgelijke werkjes over het Arbeidscontract zijn verschenen, dan blijkt afdoende hoezeer deze wet de arbeiderswereld in beroering heeft gebracht. De vlugschriftjes van Mendels en Schaper, over „Vrouwenkiesrecht” en „Koloniaal Wanbedrijf”, vonden slechts zeer matigen afzet. Wibaut's brochure „Slechte Tijden” daarentegen liep uitstekend.

Hoe het met den Kalender 1909 geloopt is, heb ik reeds vermeld. Kwamen wij het vorig jaar 1500 ex. te kort, dit jaar liet men ons met bijna 2000 ex. zitten, juist het aantal dat wij meer dan het vorig jaar hadden laten drukken. De aardigheid is er blijkbaar al af. De over den kalender geuite klachten zijn vele, vooral wat de uitvoering van het schild betreft. Ook eischt men vrij algemeen het bedrukken van den achterkant der blaadjes, terwijl alle advertenties natuurlijk absoluut geweerd moeten worden. Ook moet de kalender nog veel goedkooper worden, de provisie veel grooter enz. enz.

Partijgenooten, dat gaat niet. Mijn indruk is, dat wij aan den kalender steeds grooter strop zullen krijgen. De omstandigheden, waaronder wij zoo'n uitgave tot stand moeten brengen, zijn lang niet gelijk aan die van gewone kalender-uitgaven. Aan alle wenschen en verlangens in dit opzicht tegemoet te komen gaat niet. Van zóó groot propagandistisch belang, dat wij daarop jaarlijks eenige honderden guldens mogen toeleggen acht ik deze uitgave niet. Ik steun dus het voorstel om voortaan geen kalender meer uit te geven van ganscher harte.

Commissiegoed. De levering van lectuur in commissie, d.i. met recht van terugzending, hebben wij dit jaar, op grond van de beschouwingen in ons vorig verslag, zoo veel mogelijk beperkt. Onze veronderstelling, dat dit niet van slechten invloed zou zijn op het totaal-cijfer van den omzet, is bewaarheid. De totaal-omzet in 1908 bedroeg f6427.71 tegen f5112.54 in 1907, dus een stijging van ruim 25 Ct.

Op 1 Jan. 1909 stond nog voor een bedrag van f91.09 uit aan commissiegoed, grootendeels bij boekhandelaren, waarmee wij in jaarrekening staan.

Betalings-conditiën. Over het algemeen valt verbetering waar te nemen in de wijze waarop onze afdelingen en colporteurs aan hunne financieele verplichtingen jegens den brochurenhandel voldoen. Toch waren wij, in enkele gevallen, waar men betaling al te

lang meende te mogen uitstellen, verplicht uitvoering van nieuwe bestellingen te weigeren, zoolang niet de oude schuld was afgedaan. Wij gingen, met het oog op de propaganda, niet dan in het uiterste geval, tot dezen maatregel over, doch achten ons verplicht in de toekomst meer en meer vast te houden aan het beginsel dat op tijd moet worden afgerekend.

Het gaat eenvoudig niet aan dat men het voor verkochte brochures ontvangen geld voor andere partij-doeleinden gebruikt en ons maar laat wachten. Dat financieel wanbeheer in sommige afdelingen kunnen en wenschen wij niet te bevorderen. De brochurenhandel moet zijn financieele verplichtingen jegens drukker en leveranciers ook op tijd kunnen nakomen.

Waar mogelijk en wenschelijk hebben wij levering tegen contante betaling zooveel mogelijk bevorderd. Leverden wij gedurende het tijdvak 1 Oct. 1906—1 Jan. 1908 voor een bedrag van f 612.88⁵ à contant, in 1908 steeg dit cijfer tot f 1609.77. Ook dus in dit opzicht een flinke vooruitgang.

Schulden en bezittingen. De volledige Balans met Winst- en Verliesrekening zal op het a.s. congres ter inzage liggen voor de afgevaardigden. Wij volstaan hier dus met het geven van enkele cijfers, zooals deze waren op 1 Jan. 1909.

Van de leening groot f 1000 bleef één aandeel à f 50 in portefeuille. Aflossing had niet plaats. Over 1906—1907 moet nog aan rente worden betaald f 12 en over 1907—1908 nog f 32, waarover op 1 Jan. nog niet was beschikt.

Nog te betalen aan drukker en diverse leveranciers, advertentiën etc. f 2810.50⁵. Nog door ons te vorderen voor geleverde brochures f 2881.15⁵, waarbij inbegrepen de som van f 91.09 nog uitstaand commissiegoed. Nog door ons te vorderen aan advertentiegelden f 107.50. Kasgeld op 1 Jan. f 580.65. Balanswaarde van den voorraad boeken en brochures f 2890.41⁵. Hierop zal echter, in verband met den tegenslag in de kalender-uitgave, het volgend jaar minstens f 300 moeten worden afgeschreven.

De inventariswaarde (meubilair en kantoorbehoefden) bedraagt f 272.

Besluit. Alles bij elkaar genomen, heeft 1908 ons dus niet gebracht wat ik meende te mogen verwachten. Toch mag ook dit jaar het resultaat bevredigend worden genoemd. Ik vertrouw, dat onze partijgenooten steeds meer het groote belang van onze brochure-colportage en verspreiding zullen inzien, opdat 1909 voor den brochurenhandel, dus voor de geheele Partij, een goed jaar wordt.

Partijgenooten, de algemeene verkiezingen staan voor de deur, laat ons zorgen dat niet alleen ons gesproken, doch ook ons geschreven woord de massa bereikt!

De administrateur van den Brochurenhandel:

W. H. MEIJER.

BIJLAGE E.

Aan het Nederlandsche Proletariaat!

Medeburgers!

Krachtens besluit van het jongste Partijkongres der Sociaaldemokratische Arbeiderspartij in Nederland, genomen mede op wensch van de jaarvergadering van het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen, en gesanctioneerd door het besluit van het Algemeen Kiesrecht-Comité om zich te ontbinden, is de leiding der beweging tot het verkrijgen van het algemeen kiesrecht, overgegaan in handen der S. D. A. P.

Die taak is door ons aanvaard, omdat onze partij er hare eer in stelt het wapen te zijn, waarmee de arbeidersklasse voor hare politieke rechten strijdt. Die taak is door ons aanvaard, omdat ook wij erkennen, dat in het huidige stadium dit de meest praktische regeling was, wijl toch de weinige burgerlijke elementen, die in ons land van de beweging voor algemeen kiesrecht zich iets aantrokken, voor en na zijn afgevalen en het proletariaat dit stuk strijd, als zoovele andere, voortaan met eigen kracht heeft te voeren.

Daarom aanvaardt de S. D. A. P. de leiding dezer kiesrechtbeweging en belooft hare beste krachten te zullen geven om het Nederlandsche proletariaat ten spoedigste te doen deelen in het voornaamste politieke recht, in Nederland tot nog toe door de regeerders met blijkbaar weerzin aan slechts een deel van onze klasse gegeven, doch met evenveel hardnekkigheid aan honderdduizenden arbeiders, en aan alle vrouwen, onthouden.

Arbeidersklasse in Nederland! Konden wij het vorig jaar hoopvol er op wijzen dat de tegenstand tegen de verleening van het kiesrecht aan onze klasse, door de in de kringen der regeerders heerschende verwarring, voor een goed deel gebroken was en onder de toen regeerende partijen het besef begon te leven, dat het niet langer vol te houden was de arbeidersklasse in Nederland lager te schatten dan in de meeste andere landen der beschaaftde wereld geschiedt, de verwisseling van regeerders die wij sindsdien hebben gehad, dwingt ons tot nog grootere waakzaamheid en krachtiger strijd

Boveendien staan wij het volgend jaar voor de algemeene verkiezingen, waarbij onzerzijds het eerste parool zal moeten zijn: Hier met het kiesrecht!

De kiesrechtsteen rolt, doch de pogingen om hem tot stilstand te brengen ontbreken niet.

Het een met het ander maakt dat het dringend, zeer dringend, noodig is dat de stem van de arbeidersklasse thans duidelijker klinkt dan ooit te voren. En daarom richten wij dit jaar een nog dringender oproep tot u om mede te werken aan de groote demonstratie voor het Algemeen Kiesrecht, die dit jaar zal gehouden worden te 's-Gravenhage, op Zondag 13 September a.s.

De demonstratie zal bestaan uit een openluchting, waarna optocht.

Twaalf sprekers zullen het woord voeren. Meeting en optocht zullen door tal van muziekkorpsen opgeluisterd worden.

Arbeidersklasse in Nederland! Deze demonstratie, gehouden in de plaats waar de regeering is gevestigd, moet een kolossale zijn. De wil der arbeidersklasse moet zich zóó manifesteren, dat niemand het meer wagen durft langer de verantwoordelijkheid op zich te nemen van de onmondigverklaring van honderdduizenden medeburgers, die door ge-

mis aan politieke rechten moeten boeten voor de misdaad arm te zijn.

Wij, arbeidersklasse, hebben het kiesrecht noodig om het in den politieken strijd te gebruiken voor de verheffing onzer klasse uit armoede en bestaansonzekerheid, haar te redden uit onkunde en uitbuiting. Wie dat hooge ideaal wil dienen, voor dat verhevene doel strijden, hij spanne zijn krachten mede voor de verkrijging van het eerste politieke recht: het kiesrecht, aan mannen en vrouwen!

Met te meer klem eischen wij thans de kiesbevoegdheid, omdat het nu waarlijk lang genoeg heeft geduurd dat de regeeringen haar volslagen machteloosheid doen blijken op sociaal gebied. De eene treedt af en de andere op en zelfs aan de ergste misstanden wordt niet geraakt. Zelfs weet men den ergerlijken toelag der bezittersklasse om de bestaande sociale wetten, als de ongevallenwet en woningwet, te vernieuwen en onuitgevoerd te laten, niet te weerstaan en dreigt thans op sociaal gebied eer reactie dan dat er krachtigen vooruitgang voor de deur staat.

De arbeidersklasse heeft tegenover dat stelsel van stilstand en onwil haar eigen wil en wenschen te stellen, doch met de macht er achter om ze door te voeren. En om die macht te vormen is het algemeen kiesrecht noodzakelijk.

Op dus, ten strijd voor de politieke vrijmaking der arbeidersklasse!

Op, naar Den Haag! Toont door met duizenden en duizenden te komen, uwe eenheid van willen en kunnen!

Komt uit Noorden en Zuiden, van Westen en Oosten, komt en laat 't klinken, onweerstaanbaar en onverbiddelijk!

Wij eischen onze burgerrechten!

Wij willen Algemeen Kiesrecht!

Het Partijbestuur der S. D. A. P. :

- W. H. VLIEGEN, Voorzitter.
- J. G. VAN KUIJKHOF, Secretaris.
- W. P. G. HELSDINGEN.
- M. MENDELS.
- J. H. SCHAPER.
- H. SPIEKMAN.
- F. M. WIBAUT.

Amsterdam, 25 Juli 1908.

* * *

BIJLAGE F.

Aan de Partijgenooten!

In zijn vergadering van 27 Dec. j.l. heeft het Partijbestuur zich ernstig rekenschap gegeven van de situatie waarin de partij tengevolge van de laatste gebeurtenissen is geraakt en is tot het besluit gekomen die situatie nog eens voor de partijgenooten uiteen te zetten en aan hun oordeel te onderwerpen.

Het P.B. ziet den toestand volstrekt niet moeilijk en in 't geheel niet ingewikkeld, mits het veronderstellen kan dat ieder zich voor rustige overweging laat vinden en voor één oogenblik personen en zaken uit elkaar houdt.

Hoe is de toestand?

Een groep partijgenooten, die kan aangeduid worden als de „Tribune“-groep, had met zijn aanvallen op partijorganen en partijgenooten, vooral op vertegenwoordigers der partij in vertegenwoordigende lichamen, de Utrechtsche en Haarlemsche kongres-resoluties, in zake de partije-

schillen genomen, derwijze overtreden, en daardoor in de partij groote ontstemming gewekt.

Herinneren wij nog even den inhoud van die resoluties. Deze was, kort saamgevat, aldus:

Te Utrecht (1906) werd gekonstateerd dat er twee stroomingen in de partij zijn, die aldus worden omschreven, dat de eene meer den nadruk legt op de theoretische en principieele propaganda, de andere meer op den praktischen arbeid, dat deze opvattingen meebrengen een zekeren eigen kijk op de zaken bij deze beide stroomingen, doch dat het partijbelang eischt dat beide elementen als gelijkwaardig zullen worden beschouwd, en in goede harmonie samenwerken.

Deze resolutie is met algemeene stemmen aangenomen.

Een tweede resolutie, bij deze aansluitend, en een blaam inhoudend in de eerste plaats aan het adres van de groep die zich de „Marxistische“ noemt, wijl deze zich naar het oordeel van het kongres had schuldig gemaakt aan het stelselmatig op sommige partijgenooten drukken van het stempel van beginselzwakheid, werd met 2/3 meerderheid aangenomen.

Op het daaropvolgende kongres te Haarlem (1907) werd, weer met algemeene stemmen, een resolutie aangenomen, waarin de vrijheid van kritiek als een van zelf sprekend recht van ieder partijgenoot werd erkend, doch den partijleden werd opgelegd eventuele kritiek zóó te voeren dat onnoodige bitterheid vermeden en het belang der Partij in voldoende mate in het oog zou worden gehouden.

Het geheele partijbestuur was het er over eens, dat deze resoluties door de „Tribune“-redakteuren overtreden zijn. Met de laankmoedigheid, in onze Partij tegenover zulke overschrijdingen gebruikelijk, heeft het dat langen tijd laten gaan, doch in zijn vergadering van 5 Dec. j.l. besloot het in te grijpen en de overtreders voor het feit te stellen hun wijze van optreden te veranderen, hun aanvallen te staken.

Weigerden zij dat, dan zou de konsekwentie daarvan zijn dat het P. B. zou moeten overwegen een buitengewoon kongres bijeen te roepen, waarop hun roeyement aan de orde zou worden gesteld.

Het bij zich ontbieden van deze partijgenooten was voor het P. B. een onafwijsbare plicht. Het was tot nog toe nooit gebeurd; het P. B. besloot voor 't eerst om op grond van deze resoluties tegen partijgenooten op te treden. Toch is op dat ontbieden kritiek geoeffend. Sommige portijgenooten schijnen den eisch te stellen dat het P. B. onmiddellijk tot roeyement zou overgaan, zonder de betrokken ook maar één keer te waarschuwen. Het P. B. kan dat niet aanvaarden. Het moest een poging doen de overtreders, door hen op de noodwendige gevolgen te wijzen, tot rede te brengen. Het zou zeker tegen den geest der betreffende kongresresoluties geweest zijn, indien het anders had gehandeld.

Intusschen had die ontbieding zekere konsekwenties. Weigerden de „Tribune“-redakteuren elke verandering van houding, dan werd een buitengewoon kongres noodzakelijk. Aanvaardden zij echter den roep tot de orde, beloofden ze, zich in het vervolg te zullen houden aan de kongres-resoluties, dan moest daaruit logisch volgen dat tot roeyement geen stappen werden gedaan.

Het laatste nu is gebeurd. De „Tribune“-redakteuren legden de volgende verklaring af:

„Wat de vraag betreft omtrent onze door het P. B. genoemde aanvallen op organen en personen in de Partij — daargelaten of en hoe die in het verleden waren — willen wij het

P. B. gaarne de verzekering geven, dat wij als goede partijgenooten, trouwens in overeenstemming met de aanvankelijke verklaringen door onze redactie reeds in „De Tribune” afgelegd, in het vervolg en vooral gedurende de aanstaande verkiezingen ons van aanvallen op de partijorganen of partijgenooten zullen weten te onthouden, in de veronderstelling, dat het P. B. zal weten te voorkomen of te doen ophouden, dat tegen ons wordt opgetreden op onorganisatorische en persoonlijke wijze.”¹⁾

Is deze verklaring nu voldoende of niet? Verschil van meening is daarover mogelijk en ontstond dan ook in het P. B. Doch één ding had daarbij zeker vast moeten staan en dat is dit: de meeste stemmen gelden. Verklaarde de meerderheid van het P. B. de verklaring, zool niet geheel bevredigend, dan toch van genoegzame beteekenis, dan werd heter mede gedaan. Men kan het oordeel over zoo'n verklaring niet laten uitmaken door een minderheid, het is nooit een eisch geweest in onze partij dat eenig besluit met algemeene stemmen genomen moest worden.

Welnu, het Partijbestuur besloot, na van de verklaring en van een begeleidend schrijven²⁾ kennis te hebben genomen, geen termen te zien om een buitengewoon kongres bijeen te roepen.

Royement van partijgenooten is een ernstige principieele zaak, die in de sociaaldemokratische partijen, van welk land ook, schier nooit voorkomt,

¹⁾ Oorspronkelijk luidde deze slotzin: „in de veronderstelling dat tegenover ons in gelijken geest zal worden gehandeld.”

²⁾ Dit begeleidend schrijven luidde:

Amsterdam, 19 December 1908.

Aan het Partijbestuur der S. D. A. P.

W. P.

Alhier.

Naar aanleiding van de misvattingen, welke blijken te bestaan omtrent den inhoud onzer verklaring, meenen wij het P. B. nog de navolgende verduidelijking daarvan te moeten geven:

Voorop stond bij ons de vrijheid, die het recht is van ieder partijgenoot, om onze opvatting van beginselen en taktiek in de Partij te blijven propageeren.

Waar het P. B. echter meende, dat de „Tribune” aanvallen op personen en organen bevatte, verklaarden wij volkomen bereid te zijn, zoo dit al in het verleden mocht zijn geschied, ons voor het vervolg van dergelijke persoonlijke aanvallen te onthouden.

Voorwaarden zijn door ons niet gesteld. Wij zeiden slechts, dat dit ons, naar mij meenden, onmogelijk zou kunnen zijn, wanneer anderen toch persoonlijke aanvallen op ons richtten.

Het P. B. verklaarde in zijn bijeenkomst, dat, naar de woorden van het résumé, dat voorkomt in „Het Volk” van 15 Dec. j.l., „het zijn taak was eventueel in te grijpen, om ongeoorloofd optreden tegen partijgenooten, ook tegen de hier aanwezigen (redacteuren van de „Tribune”), te voorkomen of te doen ophouden”.

Wij meenen derhalver het laatste deel van onze verklaring te kunnen vervangen door de woorden: „in de veronderstelling, dat het P. B. zal weten te voorkomen of te doen ophouden, dat tegen ons wordt opgetreden op onorganisatorische en persoonlijke wijze”.

Namens de redactie van de „Tribune”:

(w. g.) J. C. CETON.

en die alleen dan moet geschieden wanneer ze onvermijdelijk is. In het onderhavige geval zou royement bovendien een sterken schijn hebben gehad een uitwerping om der wille van meeningsverschil te zijn. Dit zou het P. B. niet verhinderd hebben den beslissenden stap te doen, indien hij noodig was, doch de vraag of hij noodig was, kon, toen meeningsverschil zich toonde, alleen bij stemming worden uitgemaakt. Dit geschiedde en de meerderheid besliste in bovenvermelden zin.

Naar de overtuiging van die meerderheid kon de partij nu werkelijk een beteren toestand verwachten. Immers, de „Tribune”-redacteuren hebben zich door hun verklaring gebonden en juist wie van oordeel is dat zij de bron van onrust waren, dat de aanvallen in den regel van hen uitgingen en hetgeen tegen hen geschreven en gesproken werd, in den regel niet anders was dan verweer, die kan met des te grooter vertrouwen verwachten dat zij zich nu in acht zouden nemen. Bovendien ligt in hun verklaring de erkenning dat die aanvallen niet noodzakelijk zijn, dat het dus niet de taktiek en de geest zijn waarin de partij werkt, die hen verplichten zóo op te treden als zij deden.

Wij achten dat grooter winst voor de partij, dan hun verwijdering door royement. Dit laatste middel is toch eigenlijk niet meer dan een geweldmiddel, waarvan weinig overtuigingskracht kan uitgaan. Royement is een uiterste en moet een uiterste blijven.

Wie de geschiedenis van den strijd in de partij sinds het Utrechtsche kongres, nog even in zijn herinnering wil roepen, die zal het volgende moeten waarnemen.

Na het Utrechtsche kongres een ernstige verdeeldheid, een aantal vooraanstaande partijgenooten bedankten voor de leidende functies, wilden niet in pers en vergaderingen propageeren, weigerden in een programmissie zitting te nemen, enz. Het was het jaar der z.g. dienstweigering, en het was toen een ernstige vraag of het volgende kongres te Haarlem (1907) geen scheuring brengen zou. Dit geschiedde echter niet. Voor een groot deel werd het geschil bijgelegd en het jaar dat volgde was voor de partij een goed jaar, een jaar van sterken groei. Kort vóór het kongres van Arnhem (1908), vooral na oprichting van de „Tribune”, trad echter een aantal partijgenooten weer heftig op, wat te Arnhem weer scherpe debatten bracht. Doch lang niet de geheele „Marxistische” groep deed daaraan mede.

Sinds het Arnhemsche kongres is in den afgekeurden geest alleen nog opgetreden door de „Tribune”-groep in engeren zin.

Thans heeft deze laatste groep zich bereid getoond tot het afleggen van bovenstaande verklaring. Al behoort men tot hen die door de vroegere houding van deze groep geneigd zouden zijn haar verklaring sceptisch te beschouwen, dan nog is er alle reden om de werking ervan af te wachten. Want nog niet zoozeer in de woorden der verklaring ligt de allergrootste beteekenis, de beteekenis ligt vooral in het feit dat deze partijgenooten deze verklaring gaven, die de toezegging bevat van een andere dan hun vroegere houding.

Waarom zouden zij die gegeven hebben, indien zij niet van plan waren hun houding te wijzigen? Om in de partij te kunnen blijven? Maar dat is niet aan te nemen, hun royement zou immers onmiddellijk onafwendbaar worden, wanneer ze hun gewraakte aanvallen hervatten!

De vraag is gedaan waarom het P. B. niet de eisch heeft gedaan de „Tribune” op te heffen. Hierop moeten wij antwoorden dat het P. B. daartoe

de bevoegdheid niet had, nadat het kongres te Arnhem geweigerd heeft een voorstel tot afkeuring van het bestaan der „Tribune” aan te nemen.

Het P. B. is gebonden aan de kongresbesluiten.

De zaak stond op 19 December, toen het P. B. het besluit genomen had met de verklaring voorschijn te brengen, te nemen, naar zijn oordeel zóó dat de Partij nu verzekerd kon wezen deze crisis te boven te zijn, en dat de verkiezingstijd, waarin alle heus aan dek moet staan tegen den vijand, naar binnen een tijd van ongestoorde samenwerking zijn kon.

Doch wat gebeurde nu?

De partij-bestuursleden Schaper en Helsdingen, die van den beginne af aan sterke voorstanders waren van onmiddellijk roeyement en weinig neiging hadden betoond met welke verklaring dan ook, genoegen te nemen, die reeds het ontbieden van de „Tribune”-redacteuren vernederend voor het P. B. hadden genoemd, en er zich tegen verzet, verklaarden nu aan het genomen besluit zich niet te kunnen onderwerpen en als partijbestuurders hun ontslag te nemen. Zij doen dit met de blijkbare bedoeling om door dit uitreden uit het P. B. een crisis te verwekken, die de vraag van het roeyement der „Tribune”-redacteuren toch nog voor een buitengewoon kongres zal brengen.

De beide uittrekkenden motiveerden hun ontslagname met een stuk waarin zij hun mede-partijbestuurders van slapte en gebrek aan doortastendheid beschuldigden en waarin ze zelfs zoover gingen de strekking van een manifest van het P. B., dat nog niet verschenen was, te stempelen als „misleidend en onwaar”. Tegenover dergelijke insinuaties — die zeer zeker vallen onder de soort critiek die het Haarlemsche kongres op het oog had, toen het afkeurde critiek waarbij onnodige scherpte en bitterheid niet voldoende in het oog gehouden wordt, zullen wij niet polemiseeren. Wij volstaan met een ernstig woord van protest.

De zaak zelf komt hierop neer dat de beide uittrekkenden het met de meerderheid van het P. B. oneens zijn; verder niets. Waar moet het echter heen met een partij, waarin op een zeker oogenblik een deel der bestuursleden zich niet onderwerpt aan een tegen hun zin genomen besluit en dan de partij stelt voor den eisch te kiezen tusschen hen en de meerderheid? Wat willen Schaper en Helsdingen? In hun stuk zeggen ze het niet. Willen zij een bloote vernieuwing van hun mandaat? Dat kan de bedoeling niet zijn. De bedoeling zal zijn het Partijbestuur zóó samengesteld te krijgen dat het bereid zal zijn op de door hen gewenschte wijze tegen de „Tribune”-redacteuren op te treden. Doch moet nu in de Sociaal-democratische Arbeiderspartij een verkiezing voor het P. B. worden gevoerd onder zóó'n leuze? Ieder partijgenoot moet bij even nadenken gevoelen dat zulks de partij onwaardig zou zijn. Het P. B. heeft nog andere dingen te doen en moet met het oog op andere zaken worden samengesteld.

Wij kunnen de bedoeling van de beide demissionaire partijgenooten niet anders begrijpen dan dat zij door hun daad de partij willen pressen tot het bijeenroepen van een buitengewoon kongres en dat kongres dan voor de keus stellen: kiest tusschen de „Tribune”-redacteuren en ons.

Partijgenooten! Deze wijze van doen is geen besturen meer. Dat heeft meer van regeeren. Dat is niet meer het aanwenden van den rechtmatigen invloed die deze beide invloedrijke partijgenooten onder ons hebben, dat is de partij het mes op de keel zetten. Voor zulke pressie mag de partij niet

wijken, op straffe van zich zelf te degradeeren. De partij heeft de zeven partijbestuurders gekozen om naar hun beste weten de zaken der partij te behartigen, ze kan, mag en moet deze partijbestuurders verantwoording vragen op het kongres, doch ze mag zich niet door twee van de zeven laten pressen de andere vijf af te vallen of weg te jagen. En indien dat de bedoeling niet is, wat beteekent dan de eisch, door Schaper en Helsdingen gesteld in hun artikel in „Het Volk” van 23 Dec., waarin zij vragen dat er zij „een eensgezinde partijleiding”? Wil dat zeggen een partijbestuur uit één richting samengesteld, dan zal toch eerst de kongresresolutie betreffende de gelijkberechtigting der beide elementen moeten worden ingetrokken. En verder blijkt uit het feit dat in het tegenwoordige partijbestuur menschen van gelijke richting verschillend denken over het onderhavige geval, dat de eensgezindheid, zooals deze partijnooten ze verlangen, ook door eenheid van richting niet wordt gewaarborgd. Deze soort „eensgezindheid” is voor een sociaaldemocratische partij een onmogelijke eisch.

De ontslagname van deze partijgenooten maakt echter dat velen die anders tege de handelwijze en het besluit van het P. B. niets zouden hebben ingebracht, opschrikkend van dit gevolg, nu roepen om alsnog de verklaring der „Tribune”-redacteuren onvoldoende te verklaren en alsnog tot roeyement over te gaan.

Wij waarschuwen de partij ernstig tegen deze zienswijze. De verklaring is afgelegd en door het P. B. geaccepteerd. Door het feit dat aan deze partijgenooten is gevraagd of ze een verklaring wilden geven, heeft men zich op het standpunt geplaatst dat men een eventueele verklaring op haar innerlijke waarde beoordeelen zou.

Het P. B. heeft dat gedaan. Het had daartoe, als orgaan, geroepen tot uitvoering van de kongresbesluiten, de bevoegdheid. In zijn besluit moet geen wijziging worden gebracht doordien een minderheid zich niet aan de meerderheid onderwerpt.

Wij zijn overtuigd dat, indien Schaper en Helsdingen dezen stap niet hadden gedaan, de partij de beslissing van het P. B. kalm zou hebben geaccepteerd en de naleving of niet-naleving door de betrokkenen hebben afgewacht en dat ook thans nog het beste is.

Maar het partijbestuur bevindt zich door dit alles in een toestand van onzekerheid, die pijnlijk is, en hinderlijk, voor zoover zijn vermogen betreft om de hoogst gewichtige zaken die het P. B. tusschen nu en het optreden van het na het Paaschekongres te kiezen partijbestuur, te behandelen heeft, af te doen. Dit toch is de tijd dat de verkiezingen grootendeels georganiseerd moeten worden. Tegen dat het nieuwgekozen P. B. optreedt, staan de verkiezingen vlak voor de deur.

Het tegenwoordig P. B. heeft, als het met twee leden wordt aangevuld, geen bezwaar aan het werk te gaan, doch voelt zich in zóóverre bezwaard dat het niet geheel zeker ervan is of het de meerderheid der partij in deze achter zich heeft. En het wenscht de partij niet te besturen indien deze meent dat in deze zaak Schaper en Helsdingen terecht de verantwoordelijkheid van het gebeurde afwezen, indien de partij dus meent dat het tegenwoordig P. B. in de zaak der „Tribune”-redacteuren onverantwoordelijk gehandeld heeft.

Hieromtrent moet het P. B. zekerheid hebben.

Het kon er echter niet toe besluiten uit eigen initiatief een buitengewoon kongres bijeen te

roepen, omdat het op dat congres niets voor te stellen heeft. De bedoeling van de partij, toen ze aan het P.B. het statuaire recht gaf om een buitengewoon congres bijeen te roepen, was natuurlijk dat het P.B. zulk een congres bijeen zou roepen, als het iets van groote urgentie te behandelen had. Dat is thans niet het geval, het P.B. heeft voor een buitengewoon congres geen enkel agendapunt.

Zij die een buitengewoon congres willen zijn over 't algemeen diegenen die de beslissing van het P. B. in zake de „Tribune“-redacteuren afkeuren en die zaak zóó gewichtig, zoo allesbeheerschend vinden dat zij de groote moeiten en kosten van zoo'n congres, zoo voor de afdeelingen als voor de partijkas, willen spandeeren om een beslissing in hun geest te krijgen.

Zijn zij die dit wenschen, de meerderheid? Het P. B. weet het niet en moet het toch weten.

Daarom besloot het, krachtens art. 10 der partijstatuten, een spoed-referendum uit te schrijven over de vraag: wil de Partij dat het P. B. een buitengewoon congres bijeenroeft, ja of neen?

Uitdrukkelijk zei het hier nog eens gezegd: het P. B. zelf acht een buitengewoon congres niet noodig. Het vraagt aan de Partij of zij al dan niet van dezelfde meening is. Het P. B. schrijft tegelijk met dit referendum een verkiezing uit voor de twee vacante plaatsen in het P. B.

Eenvoudige vervulling van die twee vacatures naast de uitspraak dat de Partij een buitengewoon congres niet verlangt, zou naar het oordeel van het P. B. het meest geëigende middel zijn om de zaken weer in de normale bedding te brengen en het P. B. in de gelegenheid stellen de organisatie der verkiezingen onverwijld ter hand te nemen.

Verlangt de Partij aan het incident met de „Tribune“-redacteuren niet meer tijd, moeite en geld te besteden dan noodig, zij beslisse in onzen geest.

Mocht de beslissing anders uitvallen, dan zal het P. B. onverwijld het buitengewoon congres uitschrijven en daar zij gedraglijken weten te verdedigen.

Vetrouwend dat de partijgenooten dit alles kalm zullen overwegen en zonder opwinding beslissen, dringt het P. B. er op aan dat allen aan de stemmingen zullen deelnemen, opdat de uitspraak der Partij zoo zuiver mogelijk zij.

Het Partijbesluit,

W. H. VLIEGEN, Voorz.
J. G. v. KUIJKHOF, Secr.
M. MENDELS.
H. SPIEKMAN.
F. M. WIBAUT.

Amsterdam, 30 December 1908.

Financieel Verslag der S. D. A. P. over 1908.

A. STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN.

ONTVANGSTEN.	
a. Aan kassaldo op 31 Dec. 1907.	f 308.20
b. „ contributies der afdeelingen	„ 4482.65
c. „ „ verspreide leden	„ 293.79½
d. „ Partijfonds	„ 4076.18½
e. „ vrijwillige bijdragen	„ 240.94½
f. „ verkoop diplomaboekjes en zegels	„ 329.01½
g. „ manifesten-Statuten verkiezingen (1907).	„ 56.25
h. „ manifesten-crisis	„ 156.10
i. „ verkiezingsfonds	„ 3596.97
j. „ oude schuld Brochurenhandel	„ 13.01
k. „ fondspropagandist Zeeland	„ 500.—
l. „ fonds gebouw Venlo	„ 95.—
m. „ „ Veenendaal	„ 2.50
n. „ restitutie kosten Congres	„ 343.24
o. „ betooging 28 Mei.	„ 501.80
p. „ fonds propagand.-Gelderland	„ 141.23
q. „ terug-voorschotten	„ 28.—
r. „ rente obligaties-brochurenhandel	„ 82.—
s. „ kiesrechtbetooging	„ 2065.06
t. „ saldo N. C. v. A. Kiesrecht	„ 1177.27½
Totaal	f 18489.22½

UITGAVEN.	
a. Per salarissen	f 4566.34
b. „ propaganda	„ 646.65½
c. „ archief	„ 100.24
d. „ congres 2 Maart 1907	„ 83.50
e. „ gewone vergaderingen P. B.	„ 308.65
f. „ buitengewone „	„ 253.15
g. „ huur kantoor	„ 200.—
h. „ vuur, licht, schoonhouden kantoor	„ 200.—
i. „ onderhoud kantoor	„ 60.58
j. „ contributies en subsidies	„ 881.13
k. „ verkiezingsfonds	„ 564.08½
l. „ afbetaling schuld aan Mase-reeuw & Bouten	„ 750.—
m. „ deposito's	„ 4200.—
n. „ congres 1908	„ 1154.45
o. „ betooging 28 Mei 1908.	„ 608.57
p. „ drukwerk	„ 1005.14½
q. „ B. te W.	„ 97.50
r. „ kiesrechtbetooging	„ 1675.72½
s. „ bijgepast steun Russen	„ 53.50
t. „ voorschotten	„ 210.50
u. „ telefoon	„ 90.10
v. „ kantoorbehoeften, kruiersloon, belasting, verzekering	„ 78.74
w. „ porto's, verzending drukwerken, telegrammen	„ 494.73½
x. „ kassaldo op 31 Dec. '08	„ 205.93
Totaal	f 18489.22½

B. FINANTIEELE TOESTAND OP 1 JANUARI 1909.

I. In kas	f 205.93
II. Nog te vorderen :	
a. Aan contributie der afdeelingen	f 402.92½
b. „ contributie verspr. leden	„ 136.67½
c. „ gel. dipl. boekjes en zegels	„ 91.27
d. „ verpl. bijdr. reisk. afgev. (hierbij inbegr. f2.27½ voor congres 1907).	„ 34.08
e. „ bijdr. partijf.	„ 128.67½
f. „ manif. Statenverkiez. ('07)	„ 21.25
g. „ manifesten crisis ('08)	„ 17.50
h. „ debiteuren Brochurenh.	„ 243.36½
i. „ tweem. rente leening B. H.	„ 13.66½
j. „ vooruitbetaald telefoongeld	„ 30.—
h. „ rente depos.'s	„ 70.15
l. „ voorschotten	„ 182.50
m. „ deelneming kiesrechtbet.	„ 86.72
n. „ N. V. V. betoog. 28 Mei	„ 385.85
	<hr/>
	f 1844.62½
III. Inventaris :	
Meubilair	f 50.—
Voorraad dipl. boekjes en zegels	„ 52.50
	<hr/>
	f 102.50
IV. Overige bezittingen :	
41 obligaties à f50 leening Brochurenh.	f 2050.—
Deposito's	„ 4200.—
10 obligaties à f100 „Het Volk”	P. M.
	<hr/>
	f 6250.—
	<hr/>
Totaal	f 8403.05½

De Partijsecretaris-penningmeester :
VAN KUIJKHOF.

A'dam, 25 Maart 1909.

C. Overzicht van gedurende het jaar 1908 ontvangen bijdragen voor diverse doeleinden.

a. Voor Krommenie.

In kas op 31 Dec. '07	f 107.02
Ontvangen in 1908	- 1692.31½
Totaal	f 1799.33½
Afgedragen in 1908	- 1799.33½

In kas op 31 Dec. '08 nihil.

b. Voor de Russen.

Ontvangen in 1908	f 52.75
Bijgepast uit de partijkas	- 53.50
Totaal	f 106.25
Uitgegeven in 1908	- 106.25

In kas op 31 Dec. '08 nihil.

c. Gebouw Veenendaal.

Nog in kas op 31 Dec. '08 f 2.50 (zie Balans).

I. Nog te betalen :	
a. Masereeuw & Bouten	f 1500.—
b. Dito schuld drukw.	„ 250.—
c. Achtersterst. contributie I. S. B.	„ 213.60
d. Drukkerij „Vooruitgang”	„ 53.35
e. Brochurenhandel	„ 11.80
f. Betooging 28 Mei	„ 407.91
g. „Het Volk”	„ 8.—
	<hr/>
	f 2444.66

II. Vooruitbetaalde contributie der afdeelingen	f 17.38
Vooruitbetaalde zegels	„ 0.60
„ „ contributie verspreide leden	„ 27.45
Verkiezingsfonds	„ 3046.14
Saldo kiesrechtcomité	„ 1177.27½
	<hr/>
	f 4268.84½

III. Afschrijving oninbare vorderingen br. handel	„ 150.—
IV. Fondsen gebouw	„ 97.50
Saldo	„ 1442.05

Totaal f 8403.05½

De Commissie van Contrôle:
J. VAN EIZENGA.
H. J. WEGERIF.

d. Gebouw Venlo.
Nog in kas op 31 Dec. '08 f 95.— (zie Balans).

Toelichting bij het Finantieel Verslag.
A. STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN.

I. Ontvangsten :

b. en c. Aan contributies van afdeelingen en verspreide leden werd over 1907 een bedrag van f4338.63 ontvangen; over 1908 een bedrag van f4776.44½; derhalve een stijging van f437.81½, overeenstemmende met de stijging van het ledental.

Hieronder volgt weder een staatje van de ontvangen contributies in de jaren :

1900	f 802.21½	1905	f 3626.37
1901	- 1199.—	1906	- 3838.87½
1902	- 1533.43	1907	- 4338.63
1903	- 2342.42½	1908	- 4776.44½
1904	- 3062.69½		

Het aantal leden, waarvan door de afdelingen contributie verschuldigd was, bedroeg:

31 Dec. 1907	8411	30 Juni 1908	8745
31 Maart 1908	8803	30 Sep. 1908	8598

Het gemiddeld aantal leden, waarvoor contributie betaald moest worden, bedroeg derhalve 8639. Dit geeft een contributiebedrag der afdelingen van $8639 \times 52 \text{ cent} = f 4492.28$. Er werd gestort $f 4482.65$; welk verschil veroorzaakt wordt door afschrijving enz.

d. Dat het partijfonds dit jaar weder zou dalen, vreesde ik wel; doch ik had gehoopt, dat ik meerdere medewerking voor het partijfonds zou hebben, dan ik verkreeg. Dit is niet zoo geweest. Er zijn tal van afdelingen waar niets voor het partijfonds wordt gedaan. En toch, zonder het partijfonds kunnen wij er niet komen.

Een woord van dank aan alle partijgenooten, die in 1908 het onaangename werk van agent van het partijfonds hebben waargenomen.

e. Deze post omvat die bijdragen, die niet van te voren zijn toegezegd en op bepaalden tijd geind kunnen worden, zooals de bijdragen, waaruit het P. F. bestaat. In dit bedrag is ook begrepen het bedrag van $f 153.29\frac{1}{2}$, uitgekeerd door de coöperatie De Dageraad als winstaandeel over het boekjaar 1906-'07.

i. Het grootste gedeelte van dit bedrag is afkomstig uit het Indische Verkiezingsfonds, n.l. 3000; de overige bedragen zijn ingekomen voor bepaalde verkiezingen, zooals voor de verkiezing in Tietjerksteradeel $f 248.57$; voor Sliedrecht $f 5$; voor II en V $f 7142$ en teruggestort door Franeker $f 262.50$.

f. Van het N. C. v. A. K. werd als saldo overgenomen een bedrag van $f 1155.15$; wat vermeerderd met enkele nagekomen ontvangen en verminderd met een nog gedane betaling, een eindsaldo opleverde van $f 1177.27\frac{1}{2}$.

II. Uitgaven.

a. Op deze post komen $f 125$, die volgens de balans van het vorige jaar geboekt hadden moeten worden op 31 Dec. '07, doch in het nieuwe boekjaar werden uitbetaald. Het werkelijke bedrag, dat over 1908 aan salarissen en toelagen aan propagandisten werd uitgekeerd, bedraagt dus $f 4441.34$.

Ter nadere specificatie volge hier dit:

Salaris secretaris-penningmeester $f 1500$; Muller $f 699$. Muller heeft een gedeelte van het jaar $f 12$ per week en een ander gedeelte van het jaar $f 115$ per week ontvangen; ook gedurende eenige weken $f 7.50$; omdat hij toen tevens werkzaam kon zijn voor zijn vakbond. — Leeuwenburg ontving $f 574.92$. Het eerste halfjaar ontving L. uit de partijkas een toelage van $f 800$ per jaar; het tweede halfjaar kreeg hij bij zijn salaris, dat Twenthe hem betaalde, een toeslag uit de partijkas, groot $f 350$, per jaar. Mendels $f 300$; Hermans $f 800$ en G. W. Sannes $f 100$.

Wat deze laatste post betreft, het volgende: Zooals uit de Staat van Inkomsten blijkt, ontving de partijkas voor het fonds propagandist-Zeeland $f 500$.—; uitgegeven werd voor het gewest Zeeland $f 566.62$, benevens hetgeen aan Leeuwenburg vergoed moest worden voor reiskosten en wat door de afdelingen zelf betaald kon worden.

Het loon van den bediende bedraagt $f 8$.— per week.

Het overige geld werd uitgegeven aan vacatiegeld en extra loon.

b. Het bedrag propaganda omvat ook hetgeen aan subsidie is uitgekeerd aan de Zaanstreek en aan Eindhoven. Verder bevat deze post vergoeding

onkosten propagandisten, steun afdelingen enz.

j. Deze post bestaat uit: Studieclub $f 100$, Vereniging van S. D. Gemeenteraadsleden $f 100$, N. C. v. A. K. $f 283.58$, C. B. v. S. A. $f 20$, Tentoonstelling Huisindustrie $f 22.50$, L. O. Comité $f 5.05$ en Int. Soc. Bureau $f 350$ ($f 200$ jaarcontributie en $f 150$ afbetaling oude schuld aan contributie).

k. Aan Verkiezingsfonds is meer ontvangen dan uitgegeven $f 3032.88\frac{1}{2}$. Zooals uit mijn vorig verslag bleek moest een bedrag van $f 13.25\frac{1}{2}$ gereserveerd worden, zijde het bedrag, dat in den loop der jaren meer ontvangen dan uitgegeven is.

Op de balans komt nu een post aan de debetzijde, groot $f 3046.14$ voor Verkiezingsfonds.

m. Het saldo van het N. C. v. A. K. bedraagt met het Verkiezingsfonds iets meer dan $f 4200$; zooals blijkt is dit gedeponneerd. (Zie Balans.)

n. Uitgaven.

1. Zaalhuur, versiering, uitgaven Congress-commissie, reis- en verblijfkosten, diversen	f 383.85
2. Drukkosten Beschrijvingsbrief	- 113.62
3. Steun aan 85 afdelingen à $f 3$	- 255.—
4. Restitutie aan afdelingen voor reiskosten	- 583.55
Totaal	f 1336.02

Ontvangsten.

1. Restitutie van afdelingen in de congresskosten	f 524.81
2. Uit de partijkas	- 811.21
Totaal	f 1336.02

Opmerking: zie Balans.

o. De uitgaven bedroegen in 1908 $f 106.77$ meer dan de inkomsten. Uit de balans blijkt, dat nog te ontvangen staat van het N. V. V. $f 385.85$ en nog te betalen aan drukwerk $f 407.91$; zoodat deze betooging de partij en het Vakverbond, ieder afzonderlijk, zal kosten $f 128.83$.

p. Deze post omvat restant rekening van 1907, groot $f 578.73\frac{1}{2}$; het overige op rekening over 1908. Voor de overige toelichting zie men de toelichting bij B.

B. FINANTIEELE TOESTAND OP 31 DEC. '80.

II. Nog te vorderen.

a. Tegenover een ontvangen bedrag aan contributies van de afdelingen, groot $f 4482.65$ nog te vorderen $f 402.92\frac{1}{2}$ of 9.2 pCt.; het vorige jaar was dit $10\frac{1}{2}$ pCt., derhalve vooruitgang.

b. Deze post was het vorige jaar, na afschrijving $f 523.76\frac{1}{2}$; tegevolge van afbetaling en verrekeningen bedraagt deze post nu $f 243.36\frac{1}{2}$.

l. Deze post omvat een voorschot van $f 100$ en van $f 59$ aan twee afdelingen, verder een voorschot van $f 26.50$ aan de stichting-Tak en $f 25$.— voorschot voor een steunfonds. Afbetaald was hierstaad op 31 Dec. $f 28$.—, (zie staat van inkomsten.)

Nog te betalen.

a. en b. De oude schuld drukwerk-Brochurenhandel is nu gedaald tot $f 1500$.— en die voor drukwerk $f 250$. In 1909 zal weder afgedaan worden $f 500$ en $f 250$.—

c. De achterstallige contributie aan het I. S. B. is ook dit jaar weder gedaald met $f 150$.—; ook dit jaar zal weder $f 150$.— worden afbetaald.

d. Deze post is thans zeer beduidend gedaald in vergelijking met het vorige jaar. Wel is post

f. ook drukwerk; doch deze wordt gedekt bijna door het bedrag wat nog te vorderen staat van het N. V. V.

De partijsecretaris-penningm.

Amst. 25 Maart '09.

VAN KUIJKHOF.

BESCHRIJVINGSBRIEF.

1*, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9

XII 2 2 64
XV 2 2 64
XVI 2 2 64
XVII 2 2 64
XVIII 2 2 64
XIX 2 2 64
XX 2 2 64
XXI 2 2 64
XXII 2 2 64
XXIII 2 2 64
XXIV 2 2 64
XXV 2 2 64
XXVI 2 2 64
XXVII 2 2 64
XXVIII 2 2 64
XXIX 2 2 64
XXX 2 2 64

2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

I
II
III
IV
V
VI
VII
VIII

- I. Openingsrede door den voorzitter.
- II. Jaarverslag van den partijsecretaris.
- III. Finantieele verslagen: van de partijkas, met vaststelling van de Begrooting, en van den Brochurenhandel.
- IV. Verslag van de Kamerfractie.
- V. Benoeming redactie „Het Volk”.
- VI. Aanwijzing van de plaats, waar het volgende congres zal worden gehouden.
- VII. Benoeming van de Commissie voor Geschillen tusschen de Redactie van „Het Volk” en inzenders-partijgenooten.
Door het P. B. is het volgende zestal opge-
maakt: W. A. Bongers, J. G. van Kuijkhof,
J. W. Matthijssen, J. Oudegeest, G. H. Pieters
en C. Thomassen.
- VIII. Behandeling der ingediende voorstellen en moties, met de daarop ingediende amendementen.

35, 36, 37, 38, 39, 48, 55, 56, 57, 59, 61, 62, 63
40, 41, 49, 50, 42, 43, 44, 45, 46 ~ 47
23, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 ~ 65
10, 11, 12, 13, 16 en 17
18, 19, 20, 24 en 25

Ingediend zijn de volgende voorstellen, moties, punten van behandeling en amendementen:

A. Verkiezingen.

- 1.* *Partijbestuur.*
Het P. B. stelt voor bij de a. s. verkiezingen de volgende punten van practische politiek op den voorgrond te plaatsen:
 - a. Algemeen Kiesrecht.
 - b. Staatspensionneering.
 - c. Tien-urendag.
 - d. Uitbreiding van de Ongevallenwet.
 - e. Woningkwestie.

- 1. *Afd. Rotterdam IVa.*
Bij de verkiezingen in 1909 voor de Tweede Kamer wordt op den voorgrond gesteld:
 - 1. Algemeen Kiesrecht voor mannen en vrouwen.
 - 2. De wettelijk geregelde tienurendag.
 - 3. Staatspensionneering.
 - 4. Uitbreiding Ongevallenwet voor landarbeiders en zeelieden.

Bij eerste stemming worden zoo mogelijk overal eigen candidaten gesteld. Bij de herstemmingen wordt geen candidaat gesteund, die zich niet met deze punten kan vereenigen.

Amendementen.

- Afd. Rotterdam IVa* wenscht als 5de punt toe te voegen:
 - 5. *Kosteloos onderwijs.*

Afd. Amsterdam I—VI stelt voor het laatste gedeelte van voorstel 1 te vervangen door:
Bij de herstemmingen zijn de leden geheel vrij. Noch de Partij, noch eenige afdeeling doet aan de kandidaten der burgerpartijen vragen met de bedoeling op grond der aldus verkregen antwoorden een officieele voorkeur te proclameeren.

Toelichting. In den grond der zaak staan alle burgerpartijen vijandig tegenover onze eischen en maakt het geen verschil wie van haar in de Vertegenwoordiging komt, terwijl hare antwoorden op onze eischen nooit betrouwbaar zijn, hoewel misschien volkomen te goeder trouw gegeven.

Dat klemt in 't bijzonder voor onzen éénigen eisch, voor 't Algemeen Kiesrecht, wijl alle andere partijen er of iets anders onder verstaan of er een geheel andere waarde van noodzakelijkheid aan toekennen.

Bij herstemmingen is 't dus doorgaans een kiezen tusschen twee kwaden, waarbij het een zuiver subjectief oordeel wordt, wie de minst kwade moet worden geacht.

Dat oordeel zij aan ieder lid overgelaten.

De partij mag zelfs den schijn niet aannemen, alsof zij een overeenkomst met een andere partij mogelijk acht.

2. Afd. Rotterdam V.

Bij de komende verkiezingen worden zoo mogelijk overal eigen candidaten gesteld onder de leuze:

1o. Algemeen Kiesrecht voor mannen en vrouwen.

2o. Arbeiderspensionneering voor mannen en vrouwen, op kosten van den staat.

3o. Wettelijk geregelde 10-urendag, bescherming van vrouwen- en kinderarbeid en beperking van nachtarbeid.

4o. Uitbreiding der Ongevallenwet.

5o. Volledige vrijheid van organisatie; ook voor ambtenaren.

Bij herstemming worden alleen die candidaten gesteund, welke zich verklaren voor deze punten.

In alle andere gevallen worde overleg gepleegd met het P. B.

A m e n d e m e n t e n .

Afd. *Amsterdam IX* stelt voor 4o. te lezen als volgt: Uitbreiding en verbetering der Ongevallenwet.

Afd. *Schoonhoven* stelt voor aan dit voorstel toe te voegen:

6. Handhaving van de neutrale openbare school. Kosteloos onderwijs. Van gemeentewege verstrekken van kinderkleding en -voeding. Geen ontslag verleen en aan onderwijzeressen (of andere vrouwelijke ambtenaren) bij het aangaan van een huwelijk. Uitbreiding van de leerplichtwet (14-jarige leeftijd, vooral in verband met beperking van kinderarbeid en verbod van arbeiden voor schoolplichtige kinderen). Verplicht herhalingsonderwijs.

7. Herziening van de Wet op het Arbeidscontract, waardoor o. a. het uitschakelen van goede bepalingen onmogelijk wordt gemaakt, speciaal wat betreft art. 1638 c en d.

Afd. *Rotterdam IVa* stelt voor: Punt 5 van het daar voorgestelde verkiezingsprogram vervalle. In plaats daarvan kome de volgende motie:

Het congres, gezien de aanvallen in verschillende gemeenteraden beraamd en gepleegd op de vrijheid van ambtenaren, herinnerende aan artikel 8 van ons verkiezingsprogram, verklaart zich voor volledige vrijheid van organisatie, ook voor ambtenaren.

Afd. *Den Haag*. In plaats van „arbeiderspensionneering” te lezen: „pensionneering van arbeiders en daarmee gelijkgestelden”.

Afd. *Arnhem I*. Het laatste gedeelte van dit voorstel wordt vervangen door:

„Bij herstemming wordt geen kandidaat gesteund, die zich niet met het 1e punt (algemeen kiesrecht) kan vereenigen.”

A m e n d e m e n t op de voorstellen 1 en 2.

Afd. *Amsterdam I en VI*. Deze voorstellen te vervangen door:

Bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer in 1909 wordt de campagne gevoerd onder de eenige leuze: **Algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen.**

Toelichting. Het behoeft geen betoog meer, dat onder de huidige kieswetten geen enkele hervorming van wezenlijke beteekenis voor de arbeidersklasse te verwachten is. Zelfs de vergeving die in de lijn van ons program schijnt te liggen, kan onder het beperkte kiesrecht slechts of bedriegelijke schijn of bedorven werk zijn.

Het algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen is niet één der vele door ons gewenschte hervormingen, maar de onafwijsbare voorwaarde voor alle hervormingen in ons strijdprogram opgesomd.

De toelichting van dat program is de eigenlijke verdediging van onzen kiesrechteisch.

Bovendien scheiden we ons door deze eisch alléén te stellen, van alle andere partijen scherp af. Wie van deze zich schijnbaar óók voor A. K. stelt, wil in de praktijk den zoogenaamden praktischen hervormingsarbeid niet laten varen. In afwachting van het A. K. willen zij hervormingen. De S. D. A. P. behoort uit te spreken, dat al die zoogenaamde hervormingen kool zijn, zolang het kiesrecht niet verkregen is.

Men vergeete ook niet, dat bij aanneming van punt 1 en 2, zooals zij voorgesteld zijn, voor de groote massa der kiezers geen onderscheid meer bestaat in de bewoordingen der diverse programma's.

B. Candidaatstelling.

3. Afd. *Leiden*.

Het Congres spreke zich uit, dat sociaal-democratische candidaturen alleen gesteld worden, en tot de keuze daarvan alleen worde medegewerkt door sociaal-democraten.

Toelichting. In enkele streken van ons land wordt voor het vaststellen van een Kamer-candidatuur samengewerkt door partijafdeelingen met volkskiesvereeningen, waarbij de partijgenooten worden overstemd door niet-partijgenooten. Dit acht de afdeeling een ongezonden toestand.

C. Art. 15a van het Huish. Reglement.

4. Afd. *Westeremden*.

Het Congres acht handhaving van art. 15a van het huishoudelijk reglement der Partij te allen tijde en voor elk district, waar partijafdeelingen gevestigd zijn, noodzakelijk en keurt het af, dat het P. B. uit opportunistische overwegingen afwijking daarvan toelaat en aanbeveelt.

D. Verkiezingsfonds.

5. Afd. *Schoten*.

Het P. B. onderzoekte de mogelijkheid, om te komen tot oprichting van een verplicht verkiezingsfonds, waaraan elk lid één cent per week boven de gewone contributie zou moeten betalen. De daardoor verkregen geldmiddelen zullen bestemd worden naar het oordeel van het P. B., alleen voor Staten- en Kamer-verkiezingen.

Toelichting. De afdeeling is van meening, dat de verkiezingsactie niet minder sterk mag worden gevoerd dan noodzakelijk is, door gebrek aan middelen. Zij meent, dat het de plicht is van ieder lid der Partij daartoe mede te werken, wat door de instelling van bedoeld fonds mogelijk zal zijn.

A m e n d e m e n t.

Afd. Holwerd. Deze afdeeling stelt voor in plaats van een „verplicht” verkiezingsfonds te lezen: een verkiezingsfonds van vrijwillige bijdragen.

E. Algemeen kiesrecht en kiesrechtactie.

6. Afd. Leiden.

De a.s. verkiezingen worden gevoerd onder de leuze van het Algemeen Kiesrecht en het P. B. uitgenoodigd de actie voor het A. K. krachtiger te voeren dan tot dusver is geschied.

7. Afd. Arnhem I.

Het Congres besluite, dat de jaarlijksche kiesrechtbetoging en meeting in die plaatsen gehouden worden, waar de zekerheid bestaat, dat alle vereenigingen kunnen mede demonstreeren.

8. Afd. Lonneker I.

Het Congres besluite, dat in het vervolg de groote kiesrechtbetoging worde gehouden in Juli of begin Augustus.

Toelichting. De afdeeling meent, dat er in dien tijd meer kans is op gunstig weer en ten tweede wijst de afdeeling er op, dat in September een aantal militairen moeten opkomen, die daardoor verhinderd zijn aan de betoging deel te nemen.

9. Afd. Haarlem.

Het Congres drage het P. B. op het initiatief te nemen tot het verzamelen van handteekeningen van voorstanders van algemeen kiesrecht, ten einde deze bij de opening der Tweede Kamer aan te bieden. (Petitionnement.)

F. Premiebetaling.

10. Afd. Zaandam.

Het Congres spreke zich inzake de premiebetaling der arbeidersklasse voor sociale verzekering zoodanig uit, dat de Partij in beginsel zich stelt op het standpunt, dat voor geen enkele sociale verzekering enige premiebetaling van de arbeidersklasse mag worden geëischt.

G. Ongevallenwet.

11. Afd. Zaandam.

De S. D. A. P. berame in overleg met het N. V. V. middelen, waardoor van de zijde der arbeidersklasse beter weerstand wordt geboden tegenover de werkgeverscampagne, thans gaande tegen de Ongevallenwet.

Zij drage onze Kamerfractie op ten krachtigste aan te dringen op afschaffing van het instituut der risico-overdracht.

Zij trachte in ieder geval te bereiken, dat het aan de leden onzer volksvertegenwoordiging verboden worde, direct of indirect in verbinding te staan met vereenigingen of maatschappijen, die zich met het dragen van risico, bedoeld bij de Ongevallenwet, belasten.

12. Afd. Alkmaar.

De Partij dringe aan op uitbreiding der Ongevallenwet en herziening van verschillende artikelen, v.n.l. art. 1, 8, 20, 21, 22 en 79.

Toelichting. Volgens de jurisprudentie (rechtspraak) van den Centralen Raad van Beroep te Utrecht, worden verschillende artikelen, zooals 1, 21 en 22 in 't nadeel van den getroffene uitgelegd.

Een ruimere interpretatie (opvatting), zich toetsende aan de praktijk en ervaring, is noodzakelijk.

H. Arbeidscontract.

13. Rotterdam II.

Het Congres verzoeke de Kamerfractie voorstellen in te dienen bij de Tweede Kamer tot herziening van de Wet op het Arbeidscontract, waardoor het den werkgevers onmogelijk wordt af te wijken van de gunstige bepalingen in het belang der arbeiders, vervat in art. 1638c en 1638d.

A m e n d e m e n t

Afd. Enschedé stelt voor in dit voorstel na het woord „bepalingen” te lezen: in al die artikelen, waaromtrent schriftelijke afwijking is toegestaan; terwijl verder wordt getracht zulke nieuwe bepalingen in te voegen, als uit den strijd der laatste maanden noodzakelijk zijn gebleken.

A m e n d e m e n t op 12 en 13.

Afd. Amsterdam I—VI stelt voor deze punten van de agenda af te voeren.

Toelichting. Een zoodanige gedetailleerde wetsverbetering kan onmogelijk door een congres worden beoordeeld. Een congres kan wel principes stellen, zooals i. c. betreffende het instituut van de risico-overdracht.

Nu ware het zeer verkeerd als men op dien grond tegen zou moeten stemmen, wijl daardoor een verkeerd oordeel werd gevestigd omtrent de wenschen van het congres.

I. Partij en werkloosheid.

14. Afd. Rotterdam III.

Het Congres stelle het standpunt vast der Partij ten opzichte van de werkloosheid.

J. Onderwijs.

15. Den Haag.

In artikel 10 van het verkiezingsprogramma worde in de derde alinea in de plaats van: „wettelijke invloed van de klasse-onderwijzers op de regeling der schoolzaken”, gelezen: „Toekenning van gelijken invloed op de regeling van de schoolzaken van alle leerkrachten van de school; aan vakonderwijzers voor zoover het hun eigen vakonderwijs betreft.”

K. Moederschapsverzekering.

16. Afd. Laren-Blaricum, Amsterdam II en IX.

In ons partijprogramma worde afzonderlijk genoemd, als grondslag van de erkenning der maatschappelijke waarde van het moederschap, de eisch van een volledige moederschapsverzekering.

Toelichting. Hiervoor wordt verwezen naar het artikel in „de Proletarische Vrouw” van 1 Februari l.l.

17. Afd. Rotterdam II.

In het strijdprogram der Partij worde opgenomen de eisch van moederschapsverzekering.

L. Het Volk.

a. Redactie.

18. Afd. Amsterdam I-VI.

Het Congres, van oordeel, dat de collectieve redactie van „Het Volk” niet dient te worden gehandhaafd, besluit een verantwoordelijk hoofdredacteur te benoemen. Deze benoeming geschiedt op gelijke wijs als de verkiezing van partijbestuurders.

Besluit het Congres niet tot aanneming van het bovenstaande, dan stelle het Congres vast, dat alle redactioneële artikelen door de schrijvers worden onderteekend.

A m e n d e m e n t e n .

Afd. Enschede stelt voor de eerste alinea te lezen als volgt:

„Het congres van oordeel, dat de collectieve redactie van „Het Volk“ niet dient te worden gehandhaafd in haar tegenwoordigen vorm, besluit aan de Redactie een politiek Redacteur toe te voegen en benoemt als zoodanig Troelstra.”

Afd. Utrecht stelt voor de tweede alinea van dit voorstel te laten vervallen.

19. Afd. Rotterdam V.

Het Congres besluite een vast medewerker van „Het Volk” te Rotterdam te plaatsen.

Toelichting. Het zal algemeen als juist worden erkend, dat het voor de Rotterdamsche arbeiders, om in voldoende mate met plaatselijke toestanden op de hoogte te zijn, niet voldoende is om alleen ons dagblad te lezen; het lezen van twee bladen is te bezwaarlijk. Dit euvel kan worden ondervangen door in „Het Volk” geregeld beschouwingen op te nemen, rakende het economische en politieke leven te Rotterdam. Ook voor andere plaatsen zullen de genoemde bezwaren gelden, doch voor geen plaats in Nederland geldt dit als voor Rotterdam met zijn tienduizenden arbeiders. Hier toch ligt, mede in de allernaaste toekomst, het zwaartepunt der Partij.

20. Afd. Dokkum

Het Congres drage de „Volk”-redactie op, in een volgreeks van artikelen een puntsgewijze uiteenzetting te geven van ons program.

Toelichting. Herhaaldelijk bevatte het hoofdorgaan artikelen over Marxisme, revisionisme, historisch materialisme enz. Deze artikelen acht de afdeeling wel nuttig, doch voor een groot deel der partijgenooten te diepgaand. Noodig is, dat alle partijgenooten grondig het program kennen; op het hoofdorgaan rust de plicht die kennis bij te brengen.

b. Wetenschappelijk Bijblad.

21. Afd. Tilburg

Aan „Het Volk” worde een wetenschappelijk bijblad verbonden.

Toelichting. De afd. is van meening, dat „Het Volk” te weinig wetenschappelijke artikelen bevat. Daar de wetenschappelijke tijdschriften te duur zijn voor de arbeiders, dient „Het Volk” in deze leemte te voorzien.

c. Verzekering bij Abonnement.

22. Afd. Krommenie en Alkmaar.

Het Congres besluite, dat aan het abonnement op „Het Volk” een gratis-verzekering tegen ongelukken wordt verbonden.

A m e n d e m e n t.

Afd. Rotterdam I stelt voor dit voorstel te lezen als volgt:

Het partijbestuur onderzoeke de mogelijkheid om aan het abonnement op „Het Volk” een gratis-verzekering tegen ongelukken te verbinden.

d. Register op Het Volk.

23. Afd. Enschede.

De Partij geve in den Brochurenhandel uit een periodiek register op den inhoud van „Het Volk”.

M. Blad voor propagandisten.

24. Afd. Tilburg.

De Partij geve een blad uit speciaal voor de propagandisten.

Toelichting. De afd. is van oordeel dat, met het oog op vele partijgenooten, die den noodigen tijd niet hebben om alle gegevens te verzamelen, overigens wel in staat zijn in het openbaar onze beginselen te verdedigen en aanvallen der tegenpartij af te slaan, het zeer nuttig zou zijn, wanneer de Partij een blad uitgaf, waarin zooveel mogelijk de gegevens, die de propagandisten dagelijks nodig hebben, gerangschikt werden.

Ook zou dit veel werk besparen voor diegenen, die thans wel in staat zijn de noodige gegevens te verzamelen.

In Duitschland wordt in gelijken geest reeds gewerkt.

N. Gratis exemplaar van Het Volk.

25. Afd. Amsterdam V.

Aan de propagandisten, die op het sprekerslijstje staan, wordt bij hun eigen abonnement een gratis-knip-exemplaar door 't P. B. verstrekt.

A m e n d e m e n t.

Afd. Enschede. In dit voorstel te lezen in plaats van „één”, twee gratis exemplaren.

O. Jaarboekje.

26. Afd. Alkmaar en Zwaagwesteinde.

Het Congres besluite, dat het Jaarboekje moet worden uitgegeven voor 10 cent.

P. Scheurkalender.

27. Afd. Lonneker V.

Het Congres besluite, dat de Partij geen scheurkalender meer zal uitgeven, daar de prijs te hoog is en de uitvoering te veel te wenschen blijft overlaten.

28. Afd. Lonneker IV.

Als er weer een scheurkalender door de Partij wordt uitgegeven, moeten de blaadjes aan beide zijden bedrukt zijn.

A m e n d e m e n t.

Afd. Goor. Aan dit voorstel toevoegen: en de prijs niet meer dan 30 cent bedraagt.

Q. Propagandalectuur.

29. Afd. Den Haag.

De Partij geve uit een brochure, getiteld: De Partij, haar doel en haar streven.

30. Afd. Alkmaar.

De Partij geve een brochure uit, bevattende een kort overzicht der Staatsinrichting der meest belangrijke landen van Europa, v.n.l. wat betreft de samenstelling der Regeering, het militaire stelsel, kiesrecht enz.

31. Afd. Arnhem 1.

De Partij geve een goedkope brochure uit, bevattende de geschiedenis der oprichting der Partij en uiteenzetting van haar doel en streven.

32. Afd. Dokkum.

De Partij bewerkstellige de uitgave van meerdere goedkope lectuur, in den geest van de in den laatsten tijd verschenen vlugschriften: „De soc.-dem. en het vrouwenkiesrecht”, „Koloniaal Wanbedrijf” en „Het Kindje” en overwege de mogelijkheid van samenstelling van lectuur voor gratis verspreiding.

Toelichting. Bij gratis verspreiding van goed samengestelde lectuur zal het mogelijk zijn, ook die arbeiders, welke thans nog stelselmatig onze vergaderingen en daarmee onze propaganda vermijden, of door druk van boven daarvan worden afgehouden, te bereiken en hen een beter inzicht in ons willen en werken bij te brengen, dat bij hen de lust kan opwekken, daarmee nader kennis te maken.

R. Blad voor de jeugd.

33. Afd. Laren-Blaricum.

Het Congres machtige het Partijbestuur aan het Bestuur van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs een subsidie toe te kennen, voor welke subsidie aan het orgaan van dien Bond „De Proletarische Vrouw” een blad voor de jeugd wordt verbonden, hetwelk dan evenals het vrouwenblad, tweemaal 's maands zal uitkomen. De redactie daarvan wordt door P. B. en Bondsbestuur benoemd.

Toelichting. Een eenvoudig, ontwikkelend blaadje voor de arbeiderskinderen is sinds lang een behoefte door vele partijgenooten gevoeld. Zulk een blaadje te verbinden met „De Proletarische Vrouw” lijkt ons bijzonder geschikt, om moeder en kind in het arbeidersgezin tezamen te bereiken.

Ook „Die Gleichheit”, het Deutsche en „Die Arbeiterinnenzeitung”, het Oostenrijksche soc.-dem. vrouwenblad, hebben geregeld zulk een jeugdbijvoegsel.

34. Afd. Amsterdam IX.

Het Congres spreke de wenschelijkheid uit, dat, zoo spoedig mogelijk, een kinderblaadje bij „Het Volk” worde uitgegeven.

S. Uitgeven van bladen.

35. Afd. Amsterdam I-VI.

Het Congres draagt het P. B. op voor het eerstvolgende Congres een zoodanige redactie van art. 20 der Statuten te ontwerpen, dat

a. het recht van kritiek en op verkondiging van meningsverschillen onverkort blijve gehandhaafd, doch

b. de uitgave van periodieken, zoowel door leden individueel als door federaties en af-

deelingen, op zoodanige wijze worde geregeld, dat aan de eischen der partijorganisatie in voldoende mate wordt voldaan.

T. Royeering.

36. Afd. Amsterdam I-VI.

In art. 5 al. 1 der Statuten worden ingelascht achter „afdeeling” de woorden: „noch door het Congres”.

Een nieuwe vóórlaatste alinea worde ingevoegd in art. 5:

„Op voorstel van het P. B. kan ook het Congres leden op bovenvermelden grond royeeren. Deze kunnen niet weder lid worden eener afdeeling of verspreid lid dan met machtiging van het P. B.”

Opgenomen worde een nieuw artikel 7bis, luidende:

„Alle royementen vorderen een meerderheid van minstens $\frac{3}{4}$ der uitgebrachte stemmen en de voorstellen daartoe moeten te voren aan alle leden der betrokken afdeeling of der Partij zijn medegedeeld.”

37. Afd. Watergraafsmeer.

In art. 7 der Statuten, na het woord: „afdeelingen” telkens in te voegen: „of leden”.

Toelichting. Het voorstel bedoelt de Partij ten opzichte van leden dezelfde royementsbevoegdheden te geven, als ten opzichte van geheele afdeelingen.

38. Afd. Leeuwarden.

Na art. 8 der Statuten worde ingevoegd een nieuw artikel 8bis, luidende:

„Partijgenooten of partijorganisaties, die zich door uitlatingen van andere partijgenooten of partijorganisaties beleedigd of belasterd achten, kunnen zich met een nauwkeurig omschreven klacht tot het P. B. wenden.

Het P. B. stelt de betrokkenen in de gelegenheid zich te verdedigen en spreekt daarna zijn oordeel uit.

Wordt de betrokkene in het ongelijk gesteld en weigert hij zich aan de beslissing van het P. B. te onderwerpen door de gewraakte uitlating in te trekken, dan wordt hij door het P. B. aan het Congres tot royement voorgedragen.”

A m e n d e m e n t .

Afd. *Zaandam* stelt voor om aan dit voorstel toe te voegen:

Is een lid van het partijbestuur betrokken bij het geschil, dan wordt er een commissie benoemd van 5 personen; en wel 2 door de eene en 2 door de andere partij, terwijl deze vier een voorzitter als vijfde lid aanwijzen.

U. Partijraad.

39. Afd. Purmerend.

Het Congres besluite tot het instellen van een Partij-raad.

V. Contributieregeling.

40. Afd. Haarlem.

Artikel 45 van het H. R. worde gelezen als volgt:

„De afdeelingen zijn verplicht minstens $\frac{1}{5}$ harer inkomsten uit contributiën af te dragen voor de partijkas.

Is dit $\frac{1}{5}$ minder dan 1 cent per lid en per week, dan moet het tot daartoe worden aangevuld.”

Art. 46 te lezen als volgt:

„Uiterlijk vóór 15 April, 15 Juli, 15 October en 15 Januari zenden de afdeelingsspenningmeesters de verschuldigde contributie op over het laatste kalender-kwartaal.

Moet voor ieder lid 1 cent per week worden betaald, dan geldt als aantal leden, dat, hetwelk stond ingeschreven op de laatste datum van het voorafgaande kwartaal.”

In artikel 47 te lezen in plaats van „f3” „ $\frac{1}{2}$ pCt.” van het inkomen.

Toelichting. Naar de meening der afd. Haarlem ontbreekt er zeer veel aan de regeling van de financiën onzer Partij, ook al wil men niet den vollen eisch stellen, dat alle gewone uitgaven bestreden moeten worden uit de vaste contributie der leden, dan zal men toch nog niet goed kunnen keuren het groote verschil dat er tusschen die beiden bestaat.

Om dat verschil nu geringer te maken, moet er dus meer aan de partijkas worden afgedragen. Vermindering toch der uitgaven is zeker niet mogelijk. Verhooging van de afdracht over alle leden in gelijke mate is zeker niet gewenscht met het oog op de lage loonen en als gevolg daarvan zeer lage contributiedraagkracht van velen onzer arbeiders. Blijft dus over dat de afdeelingen bij de vaststelling der contributie rekening houden met het inkomen der leden en in verband daarmee de contributie vaststellen; een maatregel, waarvan het goed recht voor de leden onzer Partij zeker niet bepleit behoeft te worden.

In hoeverre de eene afdeeling hierbij verder meent te moeten gaan dan eene andere afdeeling, moet, meenen wij, aan de afdeelingen zelf worden overgelaten.

Ter wille van de partijfinanciën is het echter o.i. billijk, dat afdeelingen met een grooter inkomen ook in de verhouding van dat inkomen bijdragen voor de partijkas.

A m e n d e m e n t e n .

In dit voorstel wordt gesproken van art. 45 der Statuten; dit moet zijn van het Huish. Reglement der partij.

Afd. *Rotterdam I* stelt voor dit voorstel te lezen als volgt: Het P. B. benoeme een commissie buiten het P. B., die een progressieve contributieregeling ontwerpt. De door die commissie ontworpen regeling zal aan het volgend congres worden voorgelegd.

Afd. *Rotterdam V* stelt voor dit punt te lezen als volgt:

Het congres drage het Partijbestuur op voor het eerstkomend congres eene contributieregeling te ontwerpen met eene minimum-contributie, geldende voor de geheele Partij, en eene procentgewijze afdracht aan de Partijkas tot $\frac{1}{5}$ deel der gewone inkomsten van de afdeelingen. (Onder gewone inkomsten worden begrepen de inkomsten uit contributiën.)

Afd. *Rotterdam IVa*. Dit voorstel te lezen:

Het congres drage het Partijbestuur op het volgend jaar met bepaalde voorstellen, in den geest als Haarlem bedoelt, te komen.

41. Afd. *Gouda*.

Het Congres besluite, dat, indien vrouwen van leden eener afdeeling der Partij, die zelf als lid toetreden, van haar afdeeling verlof hebben gekregen de helft der contributie te

betalen, deze afdeeling ook slechts de halve contributie-afdracht voor die vrouwelijke leden aan de Partij zal behoeven te voldoen.

W. Propagandisten.

42. Afd. Slochteren-Kolham en Siddeburen.

Het Congres besluite het P.B. op te dragen voor de drie Noordelijke provinciën een gesalarieerd propagandist aan te stellen.

43. Afd. Groningen

Het Congres drage het P.B. op een bezoldigd propagandist aan te stellen voor de provincie Groningen.

44. Afd. Hoogkerk.

Voor het Noorden worde een bezoldigde propagandist aangesteld en wel bij voorkeur in de provincie Groningen.

45. Afd. Wolvega.

Voor den Zuidoosthoek van Friesland wordt een propagandist aangesteld.

46. Afd. Meppel.

Het P.B. worde gemachtigd voor de districten Meppel en Steenwijk en gedeeltelijk Zwolle en Weststellingwerf een propagandist aan te stellen.

47. Afd. 's Hertogenbosch.

Den propagandist Muller uit Tilburg worde 's Hertogenbosch als standplaats aangewezen.

Toelichting. De afd. meent, dat er in den Bosch meerdere behoefte is aan een propagandist, temeer daar er te Tilburg volgens de afdeeling meerdere krachten zijn, die het werk van Muller kunnen overnemen.

X. Verspreide leden.

48. Afd. Den Haag.

Artikel 6 van het huishoudelijk reglement worde als volgt gelezen:

Verspreide leden, wonende in gemeenten, grenzende aan gemeente, waar een afdeeling is gevestigd, kunnen aansluiting met deze afdeeling zoeken, totdat in eigen gemeente een afdeeling kan worden opgericht.

De afdeelingsbesturen bepalen in overleg met de leden, welke aangrenzende gemeenten en tot hoever deze in aanmerking komen voor het opnemen als afdeelinglid van aldaar wonende verspreide leden. Van deze beslissing wordt kennis gegeven aan het P.B., dat er zijn goedkeuring aan kan onthouden, waardoor de betrokken regeling niet in werking zal komen.

Aangesloten leden van andere gemeenten hebben dezelfde rechten en verplichtingen, als die, welke wonen in de plaats, waar de afdeeling is gevestigd.

Verspreide leden, die niet in aanmerking komen voor aansluiting bij afdeelingen, geven enz. (volgt de reeds bestaande tekst).

Toelichting. Dit voorstel gaat uit van het beginsel dat het

10. voor de organisatie gewenscht is, zoo veel mogelijk nut van hare leden te trekken.

20. Voor de leden zelf gewenscht is, zoo veel mogelijk het partijleven mee te maken.

Zelfstandigheid als partijlid en eenzaamheid is ongewenscht, omdat deze leiden tot individualisme en anarchisme. Het doet een lid vervreemden van het partijleven. Onverschillige leden onttrekken zich soms aan hun taak

door even over de grens van een gemeente te gaan wonen.

Voorts is aansluiting bij een afdeeling in de meeste gevallen het eenige middel om als partijlid nuttig werkzaam te zijn.

Ten slotte vinden de in aangrenzende gemeenten wonende leden door de hier voorgestelde regeling allicht den noodigen steun om een afdeeling in hunne gemeente op te richten.

A m e n d e m e n t.

Afd. *Utrecht* stelt voor dit voorstel te lezen als volgt:

Het Partijbestuur verdeelt het land afdeelingsgewijs in ressorten en bepaalt, in overleg met de betrokken afdeelingbesturen, welke partijleden, wonende in een ressort, doch buiten de plaats waar de afdeeling gevestigd is, als gewone afdeelingleden dan wel als verspreide leden moeten worden beschouwd.

Verspreide leden geven euz. (bestaande tekst art. 6 H. R.).

I J. S t e u n f o n d s.

49. Afd. *Wageningen*.

Het Congres spreke zich in principe uit voor de oprichting van een Steunfonds, waaruit zullen worden gesteund kandidaten voor Kamer, Provinciale Staten of Gemeenteraden, die om hun candidaat-zijn slachtoffer worden.

Het Congres drage het P.B. op, in den loop van het jaar een onderzoek in te stellen naar de mogelijke oprichting van een dergelijk fonds om dan op het eerstvolgend congres met een uitgewerkt voorstel voor den dag te komen.

Toelichting. Naarmate de S. D. A. P. meer vooruit dringt in de verschillende bestuurslichamen (Gemeenteraden, Staten en Kamer), wordt de strijd om die zetels scherper.

Verschillende arbeiders zien er terecht tegen op zich te laten candidaat-stellen voor openvallende zetels, omdat meer en meer de kans dreigt uit hun werk te worden gestooten. (We denken aan 't geval-Verwer.)

Naar we meenen, is een dergelijk voorstel ook al eens aanhangig gemaakt in onze Duitse zusterpartij.

Daar de afdeeling nog niet met een uitgewerkt plan voor den dag kan komen, dit werk naar zij meent beter is toevertrouwd aan het P. B. of aan een commissie tot onderzoek, voegt ze aan haar voorstel tevens bovengenoemde opdracht aan het P. B.

A m e n d e m e n t.

Afd. *Zaandam* stelt voor achter het laatste woord van de eerste alinea toe te voegen het woord: „werden”.

Z. K o s t e n C o n g r e s.

50. Afd. *Helder*.

De congreskosten der afgevaardigden worden geheel omgeslagen over alle afdeelingen der Partij.

Toelichting. Wij weten niet, of 't P.B. zelf zal komen met een voorstel, zooals op 't laatste Congres werd beloofd, vandaar dat we door dit ons voorstel daar nog eens aan herinneren. Zoo het nu is, legt het nog een even zwaren last op de kleine afdeelingen als vroeger, terwijl dit toch anders bedoeld is. Het Congres kost de kleine afdeelingen min-

stens nog f7 als de toeslag van f3 van het P. B. er af is. Wij stellen ons voor, dat het afdelingen als de onze met f3 voor een Congres te betalen, al ver genoeg gaat. Is nu geen regeling te maken, dat de omslag zoo gemaakt wordt, dat de kleine afdelingen per lid meer bijdragen dan de grooten? Dan komen de kleine toch nog niet tot bedragen, als die ze nu betalen moeten, en de groote niet tot zulke sommen, die misschien moeilijk zijn te innen. Het P. B. krijgt bovendien de toeslag van f3, die het nu aan vele afdelingen moet geven, ook vrij. Zaak is dus, dat de kleine afdelingen worden verlicht.

A. A. S. D. A. P. en Geheelonthouding.

51. Afd. Leiden, Dokkum en Drachten.

Het P. B. stelle in het komende vereenigingsjaar in de afdelingen aan de orde: bespreking van de verhouding tusschen S. D. A. P. en de beweging voor de geheelonthouding.

Het P. B. stelt uit de rapporten, daarover ingekomen, een algemeen rapport samen, om naar aanleiding daarvan zoo noodig op het volgende Congres aan de orde te stellen mogelijke wijziging van art. 15 verkiezingsprogram, art. 8 gemeenteprogram, en het plaatsen van een dergelijk artikel in het strijdprogram.

B. B. S. D. A. P. en Organisatie van Jongelieden.

52. Afd. Rotterdam III.

Het Congres drage het P. B. op de verhouding tusschen Partij en Jongeliedenorganisatie zoodanig te regelen, dat de Partij invloed hebbe op genoemde organisatie, opdat deze meer aan haar doel zal beantwoorden.

53. Afd. Enschede.

Het Congres drage het P. B. op zich met de afdelingen in verbinding te stellen en deze aan te sporen om meerdere afdelingen van „De Zaaier” op te richten.

54. Afd. Gouda.

Het Congres besluite, dat de Partij een onderzoek instelle naar de beste wijze om de jonge arbeiders en arbeidsters te vormen voor den klassenstrijd.

C. C. Stedelijke Federaties.

55. Afd. Amsterdam V.

Art. 8 van het Huishoudelijk Reglement der Partij worde gewijzigd als volgt:

„De stedelijke federaties worden gevormd door de besturen der afdelingen. Tot de taak der federaties behoort:

- a. Het voeren der algemeene propaganda.
- b. Het hulp verleen en aan de afdelingen, welke dit vragen en het ingrijpen, indien een afdeling haar taak verwaarloost.
- c. Het kiezen van candidaten voor den gemeenteraad uit de door de afdeling(en) in-gediende groslijst(en).
- d. Het telkenjare na afloop der gemeente begrooting uitschrijven eener vergadering voor de leden van de afdelingen, waarin de gemeenteraadsleden verantwoording doen van het vervullen van hun taak.
- e. Het vaststellen van de taktiek bij herstemmingen.
- f. Het samenwerken met de jongeliedenvereeniging.

Tot de taak der federatie kan o. m. behooren:

- a. Het innen der contributie.
- b. Het stichten en onderhouden van een bibliotheek.

De bestaande artikelen 9 en 10 vervallen. Het tegenwoordige art. 11 wordt art. 9, met weglating van de woorden: „Stedelijke Federatie”.

A m e n d e m e n t e n .

Afd. Rotterdam V. Dit voorstel worde gelezen:
De stedelijke federaties vervallen.

De bestaande afdeelingen vormen voortaan in de steden ééne afdeeling.

Afd. Rotterdam IVa. Dit voorstel te vervangen door:

De afdeelingen der steden regelen onderling en in overleg met het Partijbestuur de inwendige organisatie.

D. D. **Partijsecretaris.**

56. *Afd. Amsterdam I-VI.*

Aan art. 16 al. 1 der Statuten een slotzin voegen: „Deze ambtenaar kan gedurende zijn ambtenschap niet tevens lid van het P. B. zijn.”

A m e n d e m e n t .

Afd. Enschede stelt voor dit voorstel te lezen: Deze ambtenaar kan gedurende zijn ambtenschap niet tevens stemgerechtigd lid van 't P. B. zijn, maar heeft in dat college een adviseerende stem.

E. E. **Verkiezing leden P. B.**

57. *Afd. Amsterdam I-VI.*

Aan art. 34 H. R. worde toegevoegd: „nadat op het Congres de gelegenheid is geboden om de candidaten in algemeenen zin als partijgenooten te bespreken.”

FF. **De Partij en de Bestuurdersbonden.**

58. *Afd. Utrecht.*

Het Congres spreke zich uit over de samenstelling der Bestuurdersbonden, meer speciaal of het wenschelijk of wellicht plicht is, dat afdeelingen der partij zich als zoodanig aansluiten bij te hunner plaatse gevestigde Bestuurdersbonden.

Toelichting. Er bestaat bij vooraanstaande partijgenooten en ook bij dito vakverenigingsmannen verschil van meening over de kwestie in ons voorstel neergelegd. Ook te Utrecht bestaat daaromtrent groot meeningsverschil, terwijl de afd. aldaar niet bij den U. B. B. is aangesloten sedert 1905.

Een congresbesluit in deze zal aan begripsverwarring en onvolkomen organisatie een einde dienen te maken. Eenheid van opvatting is hier zeer gewenscht.

A m e n d e m e n t e n .

Afd. Scheveningen. Dit voorstel te lezen:

Het congres spreke zich uit, dat afdeelingen der Partij zich als zoodanig aansluiten bij te hunner plaatse gevestigde bestuurdersbonden.

Afd. Amsterdam I-VI. Dit voorstel worde als volgt gelezen:

Het congres drage het P. B. op bij de afdeelingen met behulp van een korte vragenlijst een enquête te houden over de inzichten betreffende de samenstelling (verder als het ingediende voorstel).

Het P. B. make daarvan een rapport en doe naar aanleiding daarvan voorstellen voor het volgende congres.

G.G. **Soc. Dem. Kamerfractie enz.**

59. Afd. *Huizum*.

Zij, die als vertegenwoordiger onzer partij zijn gekozen in de Tweede Kamer, Provinciale Staten of Gemeenteraad, zijn verplicht lid te zijn van de fractie, zoo die bestaat, en moeten zich verantwoorden voor de organisaties die hen kandideerden, zoo zulks wordt verlangd.

A m e n d e m e n t.

Afd. *Scheveningen* stelt voor de woorden „voor de organisaties” te vervangen door: „voor de afdelingen of federaties der S. D. A. P.”

H.H. **Verplicht lidmaatschap van de vakorganisatie voor leden der partij.**

60. Afd. *Dordrecht*.

Aan ieder die lid van de partij wenscht te worden, wordt als eisch gesteld, dat hij lid zij van zijn vakorganisatie.

Toelichting. Reeds vroeger is op congressen de wenschelijkheid betoogd en beaamd, dat ieder lid der S. D. A. P. lid zij van zijn vakorganisatie. Waar het wellicht bezwaarlijk is, die eisch door te voeren voor hen, die thans reeds lid zijn van de partij, meent de afdeling Dordrecht, dat althans voor nieuw toetredende leden, daaraan moet vastgehouden worden.

A m e n d e m e n t e n.

Afd. *Holwerd* stelt voor dit punt te lezen als volgt:

Aan ieder die lid van de Partij wenscht te worden, wordt bij inschrijving van zijn lidmaatschap er door het bestuur op gewezen, dat hij (zij) lid dient te worden van zijn (haar) vakorganisatie.

Afd. *Zaandam* wenscht achter „organisatie” te voegen: „Zoo deze is aangesloten bij het N. V. V. of een Bestuurdersbond.”

Afd. *Leeuwarden*. Dit voorstel te lezen als volgt: Aan ieder lid van de partij wordt de eisch gesteld, dat hij lid van zijn vakorganisatie is, wanneer een afdeling van zijn vakbond in zijn woonplaats is gevestigd en de bond op het standpunt staat van den klassenstrijd.

Afd. *Sneek*. Achter het woord „partij” worden gevoegd de woorden: „is en” en achter het woord „vakorganisatie”: „behalve uitzonderingen, waarvan de redenen zijn goed gevonden door de betrokken vakvereniging in overleg met de afd. der partij”.

Afd. *Scheveningen*. Dit voorstel te lezen:

Aan ieder lid van de partij wordt de eisch gesteld, dat hij lid zij van zijn vakorganisatie, indien deze bij het N. V. V. is aangesloten.

II. Beschrijvingsbrieven.

a. Wijze van samenstelling.

61 Afd. *Gouda*.

Bij het opmaken van den beschrijvingsbrief voor het Congres zal door het P. B. gelet worden op den steun, die de verschillende voorstellen van de afdelingen hebben gekregen.

Toelichting. De bedoeling is, dat het P. B. de verschillende voorstellen zoo tijdig aan de afdelingen zal mededeelen, dat dezen kunnen te kennen geven, welke zij het eerst op de dagorder willen geplaatst zien. Naarmate een grooter aantal afdelingen zich dan heeft verklaard voor het voor andere in behandeling komen van zekere voorstellen, worden dezen voor de andere op het Congres besproken.

b. Aantal.

62. Afd. *Oudebiltzijl.*

Het aantal beschrijvingsbrieven wordt zoodanig verhoogd, dat elke vier leden over één beschrijvingsbrief beschikken. De meerdere kosten worden door het heffen van een hoofdelijken omslag bestreden.

J.J. Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs.

63. *Partijbestuur.*

De Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs verkrijgt het recht zich op het partijcongres door twee van zijn leden te doen vertegenwoordigen.

De Bond in zijn geheel heeft het recht voorstellen voor het partijcongres bij het P. B. in te dienen en wel evenals de afdeelingen minstens 8 weken voor het congres.

Deze voorstellen mogen echter alleen betrekking hebben op den directen arbeid van den Bond, of vraagstukken, zooals vrouwenkiesrecht, vrouwenarbeid, in het algemeen dus die vraagstukken, waarbij de vrouw als zoodanig meer direkt betrokken is.

De Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs neemt de verplichting op zich, jaarlijks een verslag over den toestand en de werkzaamheden van den Bond voor het congres in te dienen. De vertegenwoordigers van de Vrouwenclubs hebben recht van discussie over dit jaarverslag en de hierboven genoemde punten.

K.K.

Diversen.

64. Afd. *Leiden.*

Het Congres, van oordeel dat soc-dem. Raads-, Kamer- en Statenleden volkomen dezelfde rechten hebben als hun tegenstanders, spreekt als zijn meening uit dat, indien in een vergadering van den Gemeenteraad, de Provinciale Staten of de Staten-Generaal van burgerlijke zijde uit naam van het geheele college een koningsgezinde toespraak wordt gehouden of een koningsgezinde ontboezeming wordt geuit, het gewenscht is, dat de soc-dem. vertegenwoordigers op hun post blijven en zoo noodig duidelijk doen blijken dat zij zich met die uiting van koningsgezindheid niet kunnen vereenigen.

Toelichting. De afdeeling Leiden kan zich volkomen vereenigen met het flinke protest door Troelstra uitgesproken in de Tweede Kamer bij gelegenheid van de koningsgezinde ontboezeming van voorzitter en Kamerleden. Zij zou het echter betreuren indien het gewoonte werd, dat de sociaaldemocratische vertegenwoordigers door wegblijven zich de gelegenheid benamen, om zoo noodig tegen die koningsgezinde ontboezemingen te protesteeren.

65. Afd. *Amsterdam I—VI.*

Het Congres overwegende, dat zelfs de schijn van persoonvereering moet vermeden worden, spreekt als zijn oordeel uit, dat uitgaven door het Partijbestuur bij persoonlijke jubilea, als „Klanken van Strijd” in de samenstelling waarin die is geschied, geen aanbeveling verdient.

De partijsecretaris,

VAN KULJKHOF.

Amsterdam, 20 Maart 1909.